Oost en West

R. UNIV.
BIBLIOTHEEK
LEIDEN

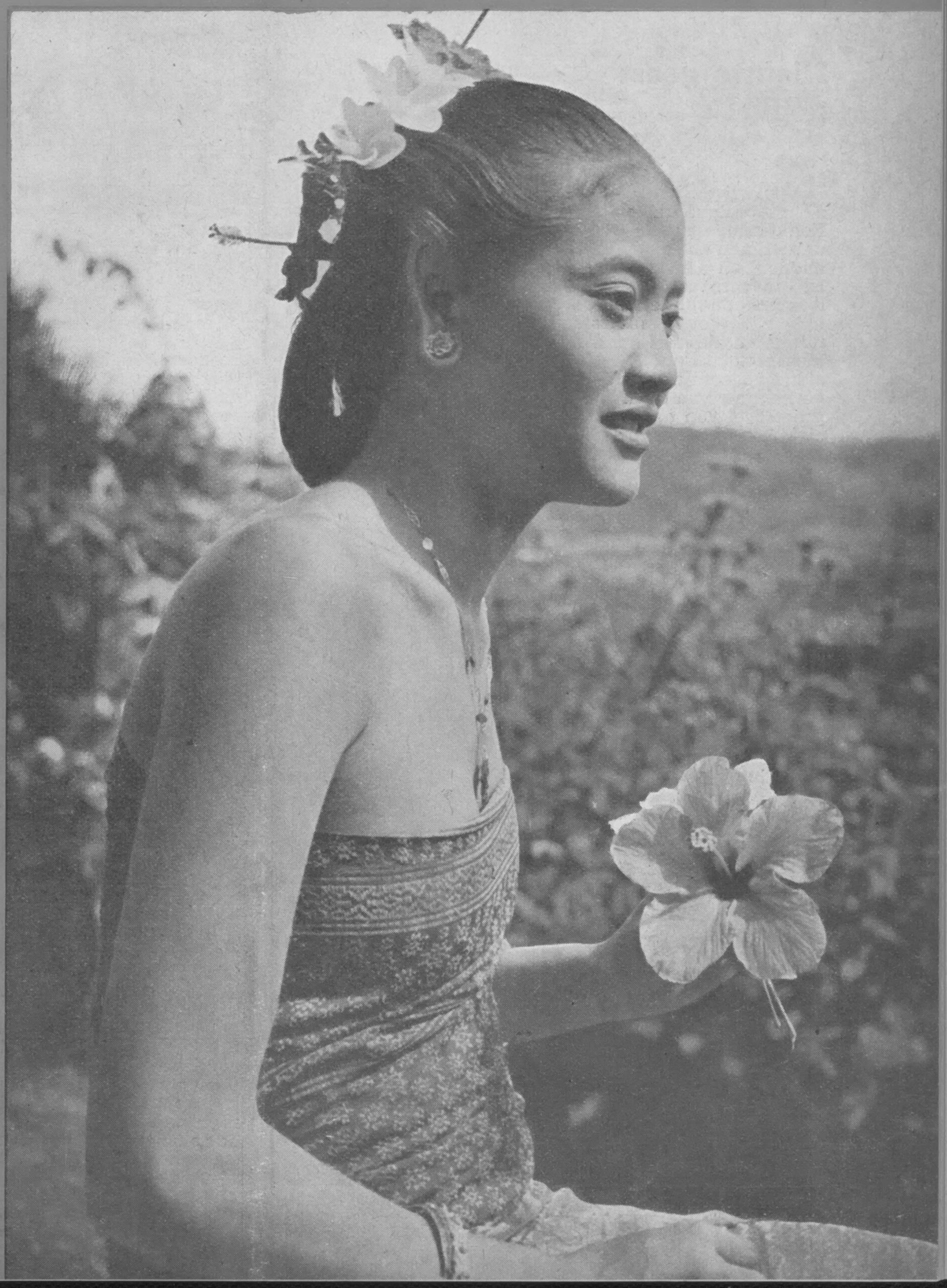

Wat niet verandert:
de schoonheid,
de liefelijkheid,
de pracht van natuur
en mensen in Indonesië.

44e jrg no. 2 - 3 Februari 1951

V 1791

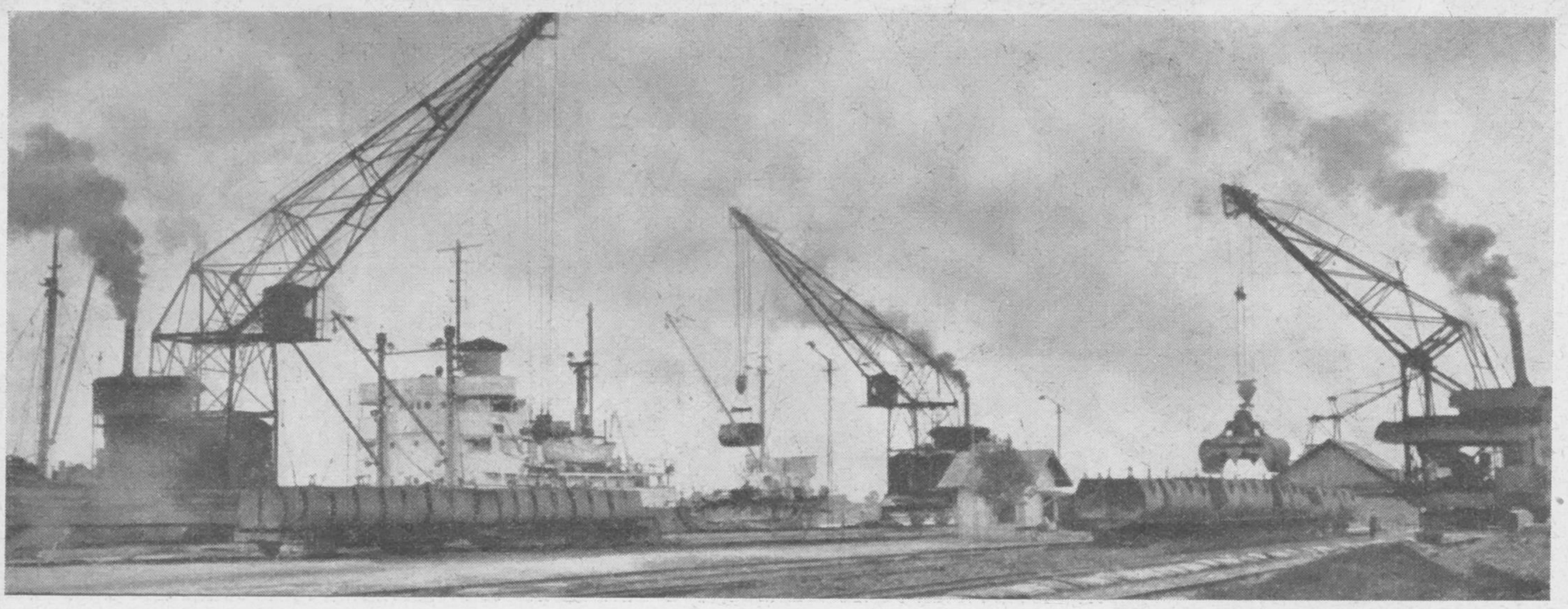

Werkende kranen aan de kaden van Palembang.

Nieuwe geest nodig!

Werken, werken, werken!

door Z.Exc. Minister dr. SOEMITRO

„Als wij de balans van 1950 opmaken, zijn er zekere aspecten, die op economische vooruitgang wijzen. Een der meest spectaculaire verschijnselen is wel het feit, dat wij aan het einde van 1949 een groot invoeroverschot hadden, en aan het eind van 1950 een exportoverschot. Een invoeroverschot wil zeggen, dat wij een groot tekort hadden aan buitenlandse betaalmiddelen, dat wij onze invoer dus tot het uiterste moesten beperken, en zelfs dit minimum niet zelf konden betalen, doch hiervoor van het buitenland steun moesten krijgen. In 1950 was de toestand geheel anders. De uitvoer overtreft de invoer. Een verruiming van de invoer was mogelijk en we konden een groot deel van onze aankopen uit eigen middelen financieren. De verbetering van onze handelsbalans, die thans positief is, had ook een gunstige invloed op onze betalingsbalans, en deze is dan ook veel beter dan over 1949".

Werken en vooruitzien!

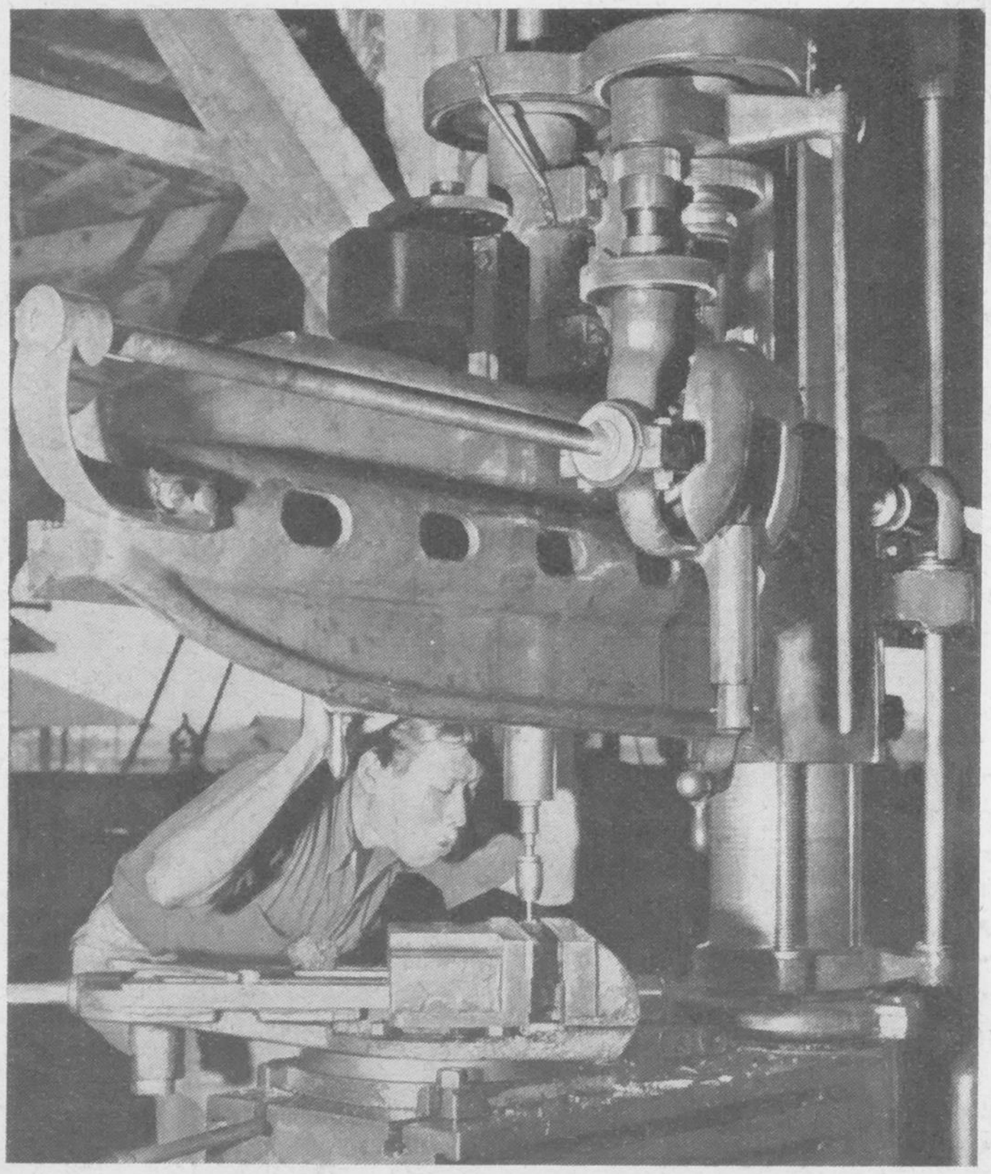

Aldus de minister van handel en industrie, Dr Soemitro, in een verklaring op oudejaar 1950.

„Ondanks deze verbeteringen kunnen wij toch niet zeggen, dat de algemene economische toestand rooskleurig is", aldus Dr Soemitro. Er zijn teveel ongunstige aspecten. Wij moeten ons realiseren, dat wij in het afgelopen jaar de wind mee gehad hebben. De steeds groter wordende internationale spanningen veroorzaakten over vrijwel de gehele linie een sterke en voortdurende stijging van de grondstoffenprijzen. Indonesië als belangrijke leverancier van grondstoffen heeft van deze stijging op de wereldmarkt ruimschoots geprofiteerd. Wij maakten goede prijzen voor onze producten en door de sterk gestegen vraag leverde de afzet geen moeilijkheden.

Een zo gunstige situatie zal echter niet blijven voortduren. Na verloop van tijd zal er een kentering komen en wij zullen weer moeten vechten om een markt voor onze goederen te vinden. Dit kan nog lang duren, het kan echter ook op korte termijn zijn. Zodra er een prijsval komt door vermindering van vraag of door andere oorzaken, dan komt direct onze zwakheid naar voren. De productie van grondstoffen uitgedrukt in hoeveelheid heeft n.l. in het afgelopen jaar geen grote sprong gemaakt ten opzichte van 1949. Het zou mogelijk geweest zijn om een veel grotere productie te halen. Allerlei oorzaken hebben de productie en het transport van de goederen echter belemmerd. Een van de grote bottle-necks is nog steeds de situatie op het gebied van de arbeid. De arbeidsprestatie is nog steeds slechts een fractie van de vooroorlogse, het aantal stakingen heeft voorts de productie ongunstig beïnvloed. Het moet mogelijk zijn om door verhoging van arbeidsprestatie en vermindering van het aantal stakingen te komen tot een productie, die het totaal van 1950 verre overtreft.

Om tot een betere verdeling van de welstand te komen is het een eerste vereiste, dat de productie wordt opgevoerd. Dit geldt voor alle sectoren van het economische leven. De prestaties, in agrarische bedrijven, in transport, handel en industrie moeten toenemen, wil ons land een hoger levenspeil bereiken.

De minister besloot zijn verklaring aldus:

„Productie, dus arbeid, intense arbeid, is het enige middel tegen de kwalen, waaraan Indonesië op het ogenblik lijdt. Bij verhoging van productie zullen de prijzen in het binnenland afnemen, er komen meer goederen binnen het bereik van de arbeiders. Te weinigen realiseren zich dat toenemende productie, toenemende werkgelegenheid, als gevolg zal hebben een afnemende onveiligheid en een toenemende orde en rust. Er moet een nieuwe geest komen in ons volk en deze nieuwe geest zal het mogelijk maken de weg terug te vinden naar het geluk. Wij moeten afleren om te denken in termen van oorlog, het steeds zich verzetten tegen iets. Wij moeten denken in termen van vrede en productie, tot welzijn van ons volk".

EEN RUIME BLIK

door Prof. Dr TAKDIR ALISJAHBANA

Kijk niet naar het verleden!

In een interview dat Prof. Dr Takdir Alisjahbana dezer dagen heeft gehad met een medewerker van Aneta, heeft deze belangrijke figuur in het nationaal-culturele leven o.a. enige opmerkingen gemaakt over de rol van Nederland in Indonesië. Punt 1 van het programma noemde Takdir de geestelijke bevrijding: het afstoten van minderwaardigheidsgevoelens is het eerstnodige op de weg naar de mogelijkheid om volledig gebruik te maken van alle mogelijkheden tot geestelijke ontwikkeling.

„Wij moeten gebruik maken van alle goede Nederlandse krachten op elk gebied, die in dit land te vinden zijn. Wij moeten hen benutten ten voordele van ons zelf en hen in de gelegenheid stellen om het beste, waarover zij beschikken, te ontplooien ten bate van ons land. Wij, Indonesiërs, zijn immers al eigen baas in eigen land, zodat het geen zin meer heeft, om zoals vroeger op alles te schelden, wat van Nederland afkomstig is. Als baas over onze eigen nationale staat moeten wij rationeel kunnen handelen om alle staatsapparaten zo goedkoop en zo efficiënt mogelijk te doen functionneren".

Zie niet naar het verleden!

Prof. Alisjahbana verklaarde, dat het louter een waandenkbeeld is om te geloven, dat het Indonesische volk „het zachtste en het meest vredelievende volk is der aarde". Mensen, die zo denken, verheerlijken het desaleven. In de desa is het individu namelijk in al zijn handelingen en denken slechts een onderdeel van de gemeenschap. Dit moet nu juist ophouden. „Wij moeten zorgen, dat ook de desabewoners in alles zich zelf kunnen zijn, persoonlijk kunnen denken en individueel kunnen bepalen, wat zij dienen uit te voeren om zich te kunnen ontplooien. Het is een feit, dat één Chinees in een desa met een aantal inwoners van duizenden Indonesiërs, een veel hogere economische positie heeft kunnen innemen dan de Indonesiërs zelf. Dit komt, omdat de Chinees rationalistisch, wetenschappelijk, practisch en zakelijk denkt, terwijl de Indonesische desa-bewoners nog gehecht zijn aan tradities en niet persoonlijk durven te handelen, om los van de traditionele banden er economisch en cultureel bovenop te komen. Dit komt ook, omdat de meeste Indonesiërs nog in de waan verkeren, als zou het Indonesische volk in alle opzichten het beste volk der aarde zijn", aldus Prof. Alisjahbana in een gesprek met Aneta. Hij voegde hieraan toe, dat niet alleen desabewoners, doch ook vele intellectuelen in de grote steden traditioneel denken. „Er zijn zelfs parlementsleden, en hoofdambtenaren, die de stelling verdedigen, dat de toekomst van Indonesië gebaseerd dient te worden op de oude cultuur van Madjapahit of Sriwidjaja. Deze mensen, die vaak dromen over de glorie en grootheid van de Borobudur, zijn zo verblind door de strijd om de nationale vrijheid, dat zij schijnen te vergeten, dat de nationale staat, die wij thans bezitten, slechts een middel is, niet om ons volk terug te voeren naar vervlogen eeuwen, doch om het gemakkelijker in de gelegenheid te stellen zich te ontwikkelen als 'n modern volk", zeide Prof. Alisjahbana.

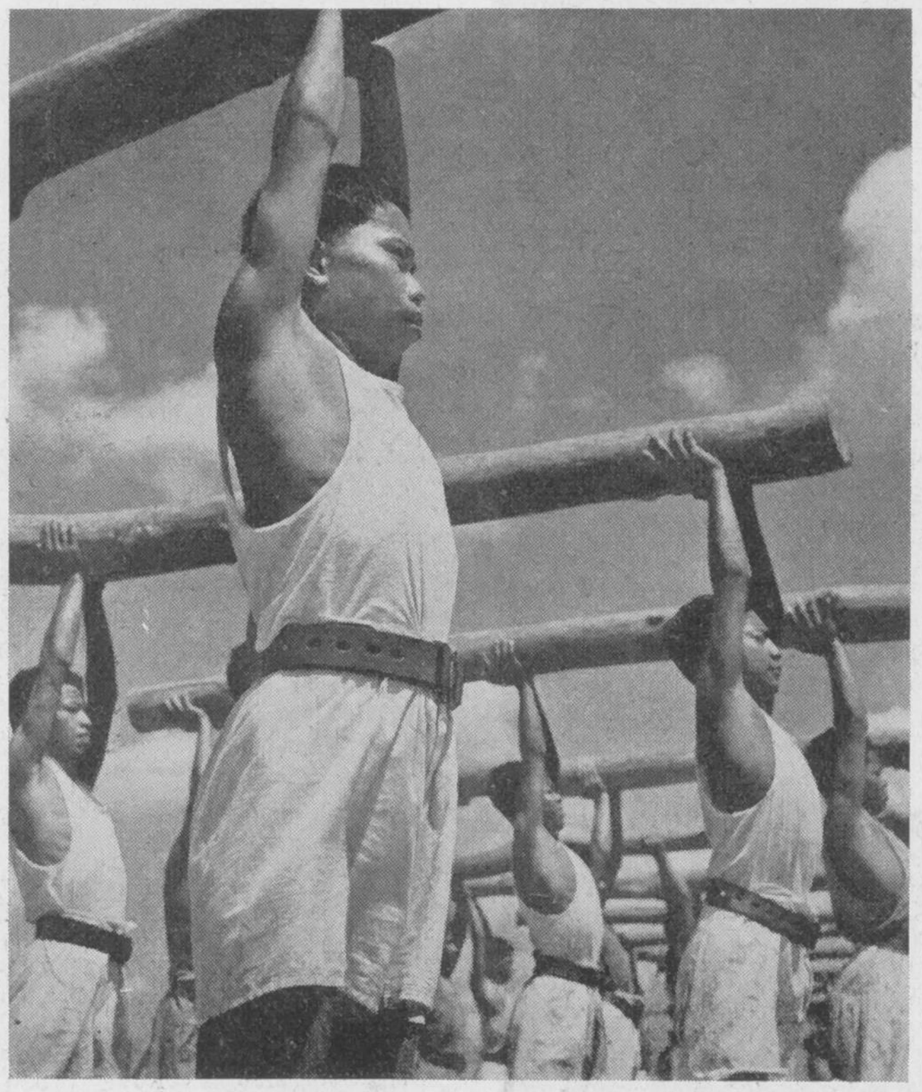

Systematisch werken.

Verruim uw blik!

„Het is ook heel verkeerd om zich gelukkig te gevoelen als Amerikanen of Europeanen enthousiast zijn over de schone cultuur van Bali of de welluidende melodieën van de gamelan. Wij moeten ons niet laten bewonderen door mensen uit het buitenland, doch wij moeten pogingen aanwenden om hun land te aanschouwen en zelf op de hoogte te komen van hun rijke cultuur".

„Twintig jaar geleden heb ik reeds geschreven, dat de Indonesiërs de enge grenzen van hun land moeten verlaten en naar vreemde landen trekken om de rijke schatten van vreemde culturen te bemachtigen. Het is de plicht van elk volk, dat zich omhoog wil werken, om te leren van een ander volk, dat cultureel hoger staat. Wij moeten niet aarzelen om te leren van welk volk ook, mits wij over een eigen persoonlijkheid beschikken, die zich niet laat beïnvloeden door de slechte zijden van de vreemde beschavingen. De Arabische cultuur is immers in het verleden tot schone bloei gekomen, nadat de werken van Griekse denkers in het Arabisch waren vertaald en verspreid in de Arabische landen. De renaissance heeft de West-Europese cultuur tot verrassende hoogten gebracht, nadat de Arabische werken waren vertaald in vele Europese talen en zodoende de Europeanen via Arabië in aanraking waren gebracht met het rationele en zuiver wetenschappelijke denken der oude Grieken".

Schuw het Nederlands niet.

„Wij moeten eerlijk zijn ten opzichte van ons zelf. De mensen, die slechts de grootheid van het oude Indonesië kunnen verheerlijken, vergeten vaak, dat zij hun kennis over de oude Indonesische cultuur hebben verkregen louter uit Nederlandse boeken. Zij lezen Nederlandse boeken en spreken zelfs Nederlands met hun kinderen, maar toch schijnen zij officieel niet te willen erkennen, dat het Nederlands voorlopig nog belangrijk is om ons te helpen naar geestelijke vooruitgang. Het is onze taak om zoveel mogelijk boeken in het Indonesisch uit te geven. Maar voordat het zo ver komt, kan het geen kwaad, om door middel van de Nederlandse taal ons geestelijk te verheffen", aldus Prof. Alisjahbana.

Hoger Onderwijs in Indonesië

door Ir. SOERACHMAN TJOKROHADISOENJO

Vierduizend studenten is maar een begin

„Voor de opbouw van de universiteit van Indonesië, die in totaal 9 faculteiten omvat, heeft de regering op de begroting een bedrag van R. 14.000.000 geplaatst, wat zeker verre van voldoende is, gezien de zware taak, die op de Universiteit rust om binnen korte tijd de nodige deskundigen te kunnen opleiden voor de opbouw van Indonesië. Aldus Ir Soerachman Tjokrohadisoenjo, de president van de Universiteit van Indonesië, in een interview met Aneta. De president deelde mede, dat in geheel Indonesië 4000 studenten zijn verdeeld over 4 faculteiten te Djakarta (geneeskunde, rechtsgeleerdheid en sociale wetenschappen, economie, letteren en wijsbegeerte), 2 faculteiten te Bogor (diergeneeskunde en landbouw wetenschappen), 2 faculteiten te Bandoeng (technische wetenschappen en wis- en natuurkunde), 1 faculteit te Soerabaja (tandheelkunde), 1 faculteit te Makassar (economie) en de Gadjah-, Mada-universiteit te Jogjakarta. 900 studenten zijn over de gehele wereld verspreid, de meesten in Nederland.

De universiteit heeft alle pogingen in het werk gesteld om het Indonesisch als voertaal bij de colleges te gebruiken en thans is men bezig met de vertaling van Nederlandse dictaten. De voormalige minister van onderwijs heeft aan buitenlandse hoogleraren 3 jaren tijd gegeven om het Indonesisch te bestuderen. De president is echter van mening, dat het nog lange tijd zal duren eer alle colleges in het Indonesisch kunnen worden gegeven.

De deuren van de universiteit staan open voor iedere abiturient van de SMA en daarmee gelijkstaande scholen, doch gezien de grote toeloop van studenten was de universiteit genoodzaakt beperkingen in te voeren. De geneeskundige hogeschool te Djakarta is gebouwd voor 300 studenten. Thans studeren er meer dan 1000 jongelui. Aan de technische hogeschool te Bandoeng studeren thans meer dan 900 jongelui, zodat bijv. de laboratoria tot 10 uur 's avonds in gebruik zijn.

Ir. Soerachman zeide vervolgens, dat men thans bezig is met een „reshuffle" van hoogleraren. De politieke wetenschappen moeten door Indonesiërs worden gedoceerd. Aan de Nederlandse hoogleraren is verzocht om colleges te geven in de bijzondere takken van wetenschap; 80 % van de hoogleraren van de faculteit voor geneeskunde en rechtswetenschappen zijn Indonesiërs. Voor de technische wetenschappen is haast geen enkele Indonesische deskundige. Steeds wordt getracht op de universiteit van Indonesië het internationale peil te handhaven en daar de universiteit ten behoeve van het land genoodzaakt is de opleiding van deskundigen te bespoedigen is dit streven zeker noodzakelijk. Binnen dit jaar zal de universiteit 80 artsen, 80 juristen, 5 bevoegden op gebied van letteren en wijsbegeerte, 50 landbouwkundigen en dierenartsen en 150 technici afleveren. Ir. Soerachman sprak de hoop uit, dat het volgende jaar dit aantal nog groter zal zijn.

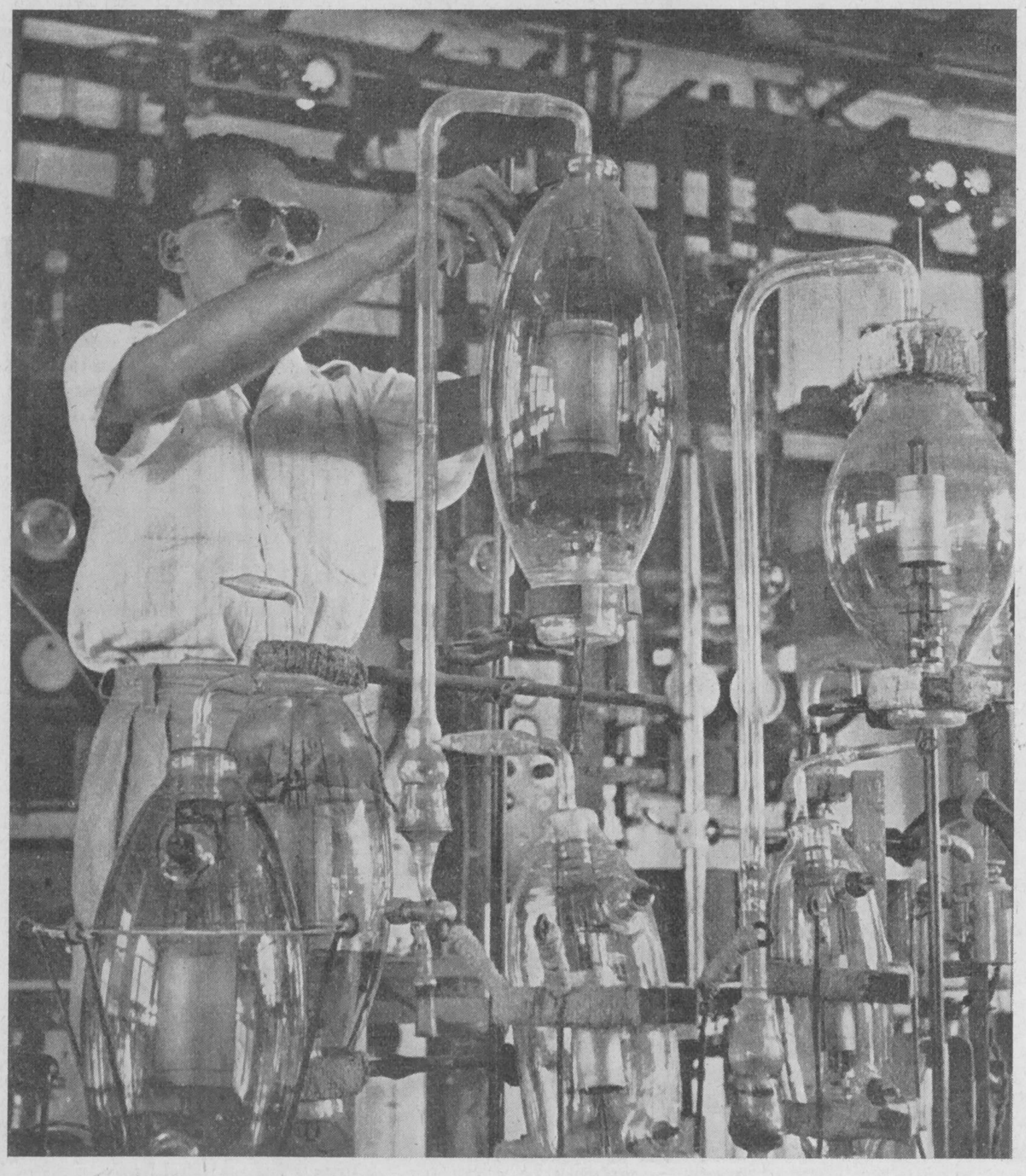

Werkende Indonesiër in het Bedrijfslaboratorium van PTT in Bandoeng, dat tevens een onderdeel is van de Technische Hogeschool.

Een moeilijkheid waarmee de universiteit te kampen heeft, is het boekenprobleem, ondanks het feit, dat de regering hiervoor deviezen ter beschikking heeft gesteld en de studenten bij de boekhandelaren tegen gereduceerde prijzen boeken kunnen bestellen. Indonesië heeft onlangs van het Internationale Boekenfonds $ 2000.- toegewezen gekregen, waarvan $1000.- ter beschikking is gesteld voor de bibliotheek van de Gadja-Mada universiteit en $ 900.- voor de faculteit der geneeskunde.

Binnenkort zal de universiteit een faculteit voor politieke en perswetenschappen openen, de voorbereidingen hiervoor zijn gereed. De positie van de hoogleraren laat nog veel te wensen over, vooral wat de honorering betreft en de huisvesting. Deze moeilijkheden vormen tevens een belemmering voor de indienststelling van andere buitenlandse hoogleraren.

door drs. L. COOMANS DE RUITER

De „Piet van Vliet" een kleine Koekoek

Legt ei in nesten van graszangertjes

Hoewel in de laatste halve eeuw het aantal beoefenaars der ornithologie - vooral in de Engels sprekende landen - zeer belangrijk is gestegen en het thans mogelijk is van het grootste deel der wereld inventarisatielijsten op te maken van de daar voorkomende vogelsoorten en geografische rassen, en wij het aan een leger van enthousiaste vogelwaarnemers te danken hebben, dat wij thans vrij goed geïnformeerd zijn over de gedragingen van onze gevederde vrienden, hun broedbiologie en zelfs over de trek.... zijn nog lang niet alle problemen bevredigend opgelost. Dit is o.a. het geval bij de k o e k o e k.

I.

De vraag waarom verschillende koekoeksoorten hun eieren niet zelf uitbroeden, gaan we stilzwijgend voorbij. Over het ontstaan van dit broedparasitisme zijn geleerde verhandelingen gepubliceerd, die in een populair-wetenschappelijke bijdrage niet thuis horen. Vermoedelijk is ook de langzame ontwikkeling van de eieren in de eierstok hiervoor verantwoordelijk.

De **Europese koekoek (Cuculus canorus)** is een bekende vogel. Ofschoon velen deze schuwe vogel misschien nimmer in levende lijve hebben gezien, heeft toch een ieder de overbekende „koe-koek"-roep gehoord.

Veel van de merkwaardige gedragingen van deze koekoek, doen zich ook voor bij de in Indonesië voorkomende parasiterende koekoeken.

Wij weten, dat het koekoekswijfje bij voorkeur legt in de nesten van d i e pleegoudersoort, waardoor het wijfje zelf is grootgebracht, dat een koekoekswijfje in een seizoen 20-25 eieren kan produceren en dat het in vele gevallen vrij uitgestrekte territorium de nesten van de uitverkoren pleegoudersoort opspoort, om daarin haar ei te deponeren, meestal eerst nà verwijdering van 1 ei van de pleegouders.

Het aantal bekende pleegoudersoorten bedraagt in Europa ruim 100, in Nederland 37, meest kleine zangvogeltjes en voornamelijk insecteneters. Onder deze „waarden" kan men nu onderscheiden: hoofdwaarden, bijwaarden en noodwaarden. Legt een koekoekswijfje een ei in het nest van een zaadeter (b.v. een vink), dan zal de jonge koekoek van honger omkomen. Men kan een vink dus een „noodwaard" van de koekoek noemen. Soms worden er ook koekoekseieren gevonden in verlaten, lege nesten en zelfs in zogenaamde speelnesten, o.a. van de winterkoning. Dit zijn stellig noodgevallen.

Het ei van **Cuculus canorus** vertoont een zeer grote verscheidenheid in kleur en vlekkentekening, maar één wijfje legt toch altijd eieren van één bepaald type. Soms is er een zeer mooie aanpassing aan het ei van de pleegouders, alleen is het koekoeksei groter en het heeft vooral een dikkere schaal. Als de koekoek dus haar ei, nà verwijdering van een ei van het legsel, in het nest deponeert, merken de naar het nest teruggekeerde pleegouders niets van deze „onderschuiving" en broeden rustig verder. Zo redeneert men althans, met verwaarlozing van de vele gevallen, dat er van een aanpassing geen sprake is en het koekoeksei duidelijk verschilt met de eieren der pleegouders, maar niettemin geaccepteerd wordt.

Een nog niet opgelost probleem is de wijze waarop het koekoekswijfje haar ei in het nest deponeert. Bij „open" nesten is dit geen probleem, maar wel bij kleine nesten in boomholten (boomkruipertje, mezen), of bij die van de zogenaamde „halfholen broeders" (roodstaart). Er zijn waarnemers, die beweren, dat in die gevallen het koekoekswijfje het ei eerst op de grond legt, het daarna in de snavel neemt en het vervolgens in het nest deponeert.

Fig. 1. Jong van de Piet van Vliet (C a c o m a n t i s m e r u l i n u s) in het nest van de snijdervogel (O r t h o m u s s e p i u m) met een der pleegouders. Dampar. Oost-Java
Opname: J. G. Kooiman. Foto-Archief: „Ind.-Instituut"

Het zijn vooral Engelse en Amerikaanse ornithologen, die deze uitleg **niet** willen aanvaarden. Zij zijn van mening, dat de koekoek zich tegen de vliegopening aandrukt en door middel van een uitstulpbare cloaca het ei in de nestholte kan laten vallen. De harde, stevige schaal voorkomt brekage. Zij zijn van oordeel, dat de waarnemingen van een koekoek met een ei in de bek, altijd betrekking hebben op het van de pleegouders weggenomen ei.

Bij de bespreking van de in dit artikel gereproduceerde, door de heer J. G. Kooiman vervaardigde, prachtige foto's, kom ik op dit probleem nog nader terug.

De broedduur van het koekoeksei is in de regel enige dagen korter dan van die der pleegouders. Wanneer de koekoek haar ei in een nest met voltallig legsel deponeert, komt de jonge koekoek meestal het eerst uit het ei te voorschijn. Als hij ruim een dag oud is, ontstaat een drang om de nog in het nest aanwezige eieren of de bereids uitgekomen stiefbroertjes en zusjes hieruit te verwijderen. Hij schuift zijn lichaam nu onder het ei of jong, dat op zijn rug komt te liggen, opent de vleugelstompjes om te zorgen, dat het voorwerp op zijn plaats blijft, en klimt met z'n pootjes achterwaarts tegen de nestrand, totdat het ei of het slachtoffer buiten het nest valt of op de rand hiervan komt te liggen.

De teruggekeerde pleegouders herkennen de stervende, op de nestrand liggende jongen niet meer als hun eigen kinderen en in plaats van de moordenaar van hun kroost uit het nest te slingeren, wordt door de hongerkreten van de onverlaat en het wijd opensperren van de van binnen fel gekleurde mondholte, de voederdrang der pleegouders dusdanig gestimuleerd, dat zij zich half dood zullen werken om het vrijwel niet te verzadigen koekoeksjong te voederen.

Verscheidene waarnemers hebben deze moord op de jongen der pleegouders met eigen ogen aanschouwd. Het is de bekende Engelse vogelfotograaf Eric J. Hosking gelukt om het uitwerpen der eieren van een boompieperpaar door een jonge koekoek in een prachtige serie foto's vast te leggen. Zijn dergelijke foto's in Europa al zeer zeldzaam en alleen met zeer veel geluk te vervaardigen (de jonge koekoek houdt die „Trieb" slechts enige dagen), hoeveel te meer moeten we de prestaties van Kooiman waarderen, die in Oost-Java onder veel moeilijker omstandigheden van het uitwerpen der klauwierenjongen door een jonge koekoek een aantal unieke foto's wist te vervaardigen.

Fig. 2. Het jong van de Piet van Vliet vult reeds het gehele nestje van de snijdervogel. **Dampar. Oost-Java**
Opname: J. G. Kooiman. Foto-Archief: „Ind.-Instituut"

Voordat we tot de behandeling der Indonesische parasitische koekoeken overgaan, moge worden geconstateerd, dat hier van beide zijden een grote mate van **aanpassing** aan de dag wordt gelegd.

In de eerste plaats heeft de koekoek zich aan zeer verschillende biotopen der pleegouders moeten aanpassen. Soms gelijkt haar ei treffend op dat der pleegouders, soms is ook dat niet nodig en wordt het vreemde ei zonder meer geaccepteerd, ook al wijkt het in kleur belangrijk af (vooral bij „holenbroeders", maar ook bij andere soorten). Ook de pleegouders moeten zich in niet geringe mate aanpassen. Vooreerst het overvloedige voederen van het vreemde jong, dat spoedig al veel groter is dan de pleegouders. Na 16 dagen verlaat het jong het nu te klein geworden nest. Het blijft niet in de onmiddellijke nabijheid hiervan, zoals de zangvogeljongen, maar fladdert in de omgeving rond. De pleegouders, gewoon om bij het nest te voederen, moeten steeds weer opnieuw de plaats van de jonge koekoek, die zich door heftig hongergeschreeuw kenbaar maakt, opsporen. Zij vliegen hem met voedsel in de bek na, totdat het jong eindelijk neerstrijkt om zich te laten voederen.

Merkwaardige aanpassingen, die alleen te begrijpen zijn, wanneer men deze reeks handelingen als instinct-handelingen qualificeert.

Uit het feit, dat verschillende aanpassingen in de praktijk nog niet doelmatig zijn gebleken, dat de koekoek nog dikwijls „fouten" maakt, bijvoorbeeld eieren legt in speelnesten, verlaten nesten of in nesten, die daarna verlaten worden, in nesten, waarin een ander koekoekswijfje reeds een ei heeft gelegd, of bij ongeschikte soorten (zaadeters), of te laat (bij reeds lang bebroede eieren), of in te nauwe broedholten, waaruit het koekoeksjong zich niet meer naar buiten kan werken, zodat het gedoemd is te sterven, moet men aannemen, dat de koekoek nog steeds een zeker experimenteel parasitisme beoefent, dat voor verbetering vatbaar is. (*)

Wat weten we nu van de Indonesische parasiterende koekoeken? Op de Grote Sunda-eilanden komen ongeveer 10 soorten koekoeken voor, die hun eieren in de nesten van andere vogels deponeren. Bovendien zijn ook **niet**-parasiterende koekoeken in Indonesië te vinden, o.a. **spoorkoekoeken (Centropus), boskoekoeken** of **malkoha's (Phoenicophaus, Rhopodytes, Rhinortha, Zanclostomus** en **Carpococcyx)** waarvan er in dit gebied 11 soorten leven.

Als we een vergelijking zouden willen treffen tussen hetgeen wij weten van de Indonesische parasiterende koekoeken en hun „gastheren", en wat bijvoorbeeld in Australië en India hiervan is opgetekend, dan valt die wel zeer ten onze nadele uit. In de Engels sprekende landen is van oudsher de beoefening van de ornithologie en vooral ook het verzamelen van vogeleieren een veel voorkomende „hobby". In het voormalige Nederlands-Indië trof men slechts weinig Nederlanders aan, die zich voor deze tak van wetenschap interesseerden. Hoewel we ons dus niet aan een vergelijking zullen wagen, mag toch weleens de aandacht worden gevestigd op de door deze enthousiaste vogelkenners ook in dit geval bereikte resultaten.

Slechts enkele van de 10 parasiterende koekoeken zullen in het kort hieronder worden behandeld. Een volledige behandeling van al deze soorten hoort in dit tijdschrift niet thuis.

1. De **„Piet van Vliet" (Cacomantis merulinus).**

Deze kleine koekoek met asgrijze kop en licht roestbruine onderdelen, heeft een zeer duidelijk kenbare roep, waaraan hij zijn Nederlandse naam ontleent. Deze roep klinkt ongeveer als „p-i-e-t-**t-e**-w-i-e-t".

Van dit kleine koekoekje, zijn 2 zeer verschillende hoofdtypen van eieren bekend, namelijk een effen mahoniekleurig ei en een ei, dat op witte ondergrond talrijke roodbruine vlekjes vertoont. Het mahoniekleurig ei werd gevonden in de nesten van **Prinia flaviventris,** een graszangertje, dat ook prachtige, glanzende mahonie-

(*) Zie W. Makatsch „Der Brutparasitismus der Kuckucksvögel" (1937).

bruine eitjes legt; het andere type meest in de nestjes van de **gewone snijdervogel (Orthotomus sepium).** Er is nog een derde, neutraler type, dat op licht blauwe ondergrond fijn gestippeld is en in de nestjes van andere graszangertjes **(Cisticola)** werd aangetroffen. Drie voorbeelden van mooie aanpassingen. Het koekoeksei is in deze gevallen feitelijk alleen te herkennen aan de meerdere grootte.

De eerst bekende foto's van een jonge Piet van Vliet in het nest van het gewone snijdervogeltje, zijn gemaakt door de in 1924 op tragische wijze omgekomen jonge, veelbelovende ornitholoog H. P. Maasdam. De foto's, die ik door de welwillende medewerking van mijn vriend J. G. Kooiman hierbij kan reproduceren, zijn juweeltjes van fotografisch kunnen.

In fig. 1 ziet U een der pleegouders het koekoeksjong voederen. Het nest van dit snijdervogeltje is een prachtig bouwsel. Een paar grote bladeren worden met de hulp van spinrag of rupsencocons aan elkaar geweven en aangetrokken. Ter voorkoming van het losschieten der draden, wordt hierin aan de buitenkant een knoopje gelegd. De knoopjes zijn duidelijk op de afbeeldingen te zien. In het aldus samengevouwen blad wordt nu het nestkommetje gemaakt van grasjes, worteltjes en kleine twijgjes, en van binnen met zachter materiaal gevoerd.

Fig. 2 toont de jonge koekoek, die het gehele „peperhuisje" vult, in een van zijn weinige rustige momenten. In de regel schreeuwt hij van de honger en drijft het pleegouderpaar tot topprestaties in het aanbrengen van voedsel, dat in de eerste weken meest uit bladluizen bestaat.

Fig. 3 laat de koekoek zien in zijn pogingen om de te nauwe woning te verlaten. Zijn vleugels zijn al enigszins uitgekleurd. Maar na het verlaten van het nest heeft hij nog gedurende enige weken de zorg van de kleine pleegouders nodig. Deze vliegen meestal op zijn rug om gemakkelijker het meegebrachte voedsel in de grote, fel gekleurde mondholte te kunnen stoppen. Er zijn gevallen bekend, dat de gulzige slokop de gehele kop van een der pleegouders beetpakte en probeerde in te slikken, wat ten slotte de dood van beide tengevolge had.

Fig. 3. Jonge Piet van Vliet doet pogingen het kleine nestje van de snijdervogel te verlaten. Dampar. Oost-Java.
Opname: J. G. Kooiman. Foto-Archief: „Ind.-Instituut"

UIT DE DAPOER

In het Oenah's recept van de vorige maand („Oost en West" No. 1) komen tot ons leedwezen enige drukfouten voor. Wij laten hieronder nogmaals het recept volgen :

TOEMIS KOOL II (voor 4 personen)

1 kg. witte kool
1 grote ui
3 knoflookpitjes
1 eetlepel ketoembar
1 theelepel trassi
100 gram garnalen
½ liter dunne santen
½ dl. asemwater
40 gram boter, margarine of olie
sambal oelek
zout

De kool schoonmaken en klein snijden. De ui en de knoflookpitjes fijnhakken of fijnraspen en in de boter, de margarine of de olie fruiten (5 à 10 minuten). Daarna de santen en het asemwater er bij gieten en het geheel laten koken tot de kool gaar is. Vlak voor het opdienen de gewassen garnalen toevoegen en nog even mee verwarmen.

ILLUSTRATIES.

De foto's op de tweede en derde pagina van dit nummer zijn ontleend aan het prachtige boek over land en volk van Indonesië „Tanah Air kita", samengesteld door N. A. Douwes Dekker en uitgegeven door de N.V. Uitgeverij W. van Hoeve.
Een boek, dat wij nogmaals een ieder aanbevelen.
De foto bij de Kroniek der Nederlandse Antillen is ontleend aan het zo-juist bij dezelfde uitgever verschenen „De Nederlandse Antillen" - een fotoreportage van de onvolprezen Willem van de Poll.

Vier Ambonnese jongens in 1620 naar Nederland

door Dr F. W. STAPEL

Nederlanders in Indonesië

AERT GYSELS

Aert of Artus Gysels, zich ook noemende Gysels van Lier, naar een landgoed van die naam, werd in 1593 ergens in Gelderland geboren. Reeds op zijn 16de jaar gaf hij zich op bij de Kamer-Middelburg van de Oostindische Compagnie. Hij werd als assistent aangenomen en vertrok nog ditzelfde jaar naar Bantam, van waar hij met het eerste schip naar Ambon gezonden werd. Daar diende hij in verschillende functies en kreeg reeds in 1618 de hoge positie van opperkoopman. In 1620 voer hij als commandeur over drie schepen van Ambon naar het nog in opkomst zijnde Batavia en deed onderweg de rede van Japara aan. Daar de Compagnie met Mataram in oorlog was, nam Gysels enige daar liggende Mataramse jonken in beslag; van één daarvan nam hij de lading over en stak de jonk zelf in brand. Nauwelijks was dit geschied, of een op Japara gevestigde Engelse koopman, Bennet genaamd, verscheen quasi ontsteld op het toneel, „dewelcke d'onse wijs maeckte dat seer qualijck gedaen hadden, alsoo wijlieden vrede met Mataram gemaeckt hadden. Dit is van d'onse ter goeder trouwe aengenomen". Gysels was door het medegedeelde zeer ontsteld, temeer daar hij wist dat er inderdaad vredesonderhandelingen gaande waren. Om nu zijn fout zoveel mogelijk goed te maken, schonk hij de eigenaar van de verbrande jonk 200 realen en liet de andere 11 jonken rustig gaan. Maar het verhaal van de Engelsman was volkomen gefantaseerd en Coen was woedend. „Siet doch eens", riep hij uit, „hoe d'onse haer van voorschreven Engels coopman hebben laten abuyseren"! Hij bracht de zaak in zijn Raad, die Gysels, wegens het geloofslaan aan „versierde praetjens" de 23ste October 1620 veroordeelde tot een boete van 100 realen. Diezelfde 23ste October 1620 besloot de Hoge Regering Gysels' verzoek, om naar het vaderland te worden verlost, in te willigen, en korte tijd later vertrok hij op het schip Walcheren naar huis, na 12 jaar onafgebroken in Indië te zijn werkzaam geweest.

* * *

De thuisreis was het begin van een eigenaardig experiment; hij nam namelijk een viertal „Ambonse kinderen" mee naar Holland en voldeed daarmee aan een dringende wens van Heren-XVII. „Om de ware Christelijcke religie in de landen van Amboina en Ternate voort te planten" hadden de bewindhebbers al in 1619 er bij de Indische regering op aangedrongen om een viertal „aenkomende jongelingen, geboren in de voorschreven landen van vrome aensienlijcke ouders naar Holland te zenden om daar in de Theologie te studeren „ten eynde hen namaels in Indiën te kunnen gebruycken als predikant". Op Ternate bleken daarvoor geen liefhebbers te vinden te zijn, maar op Ambon wel, namelijk twee zonen van radja's en twee van orang-kaja's. De bewindhebbers plaatsten hen op de Latijnse school te Amersfoort en besloten tevens „dat een pedagogus aen de voorschreven kinderen gegeven sal werden om beneffens een predicant de kinderen te leeren in haere ordinaire exercitiën". Na enig gezoek werden beide functies door één persoon vervuld, namelijk Ds Wassenburch van Amersfoort.

We kunnen wel aannemen, dat Gysels zich steeds voor hen heeft geïnteresseerd; althans wanneer hij in 1629 weer naar Indië vertrekt, neemt hij het viertal weer mee. In hun geboorteland aangekomen zouden zij echter „gans geen yver tot de christelijke religie" betonen, maar meer blijken te voelen voor een ambtelijk baantje. Een hunner bracht het daarbij tot koopman in Voor-Indië.

Tijdens zijn achtjarig verblijf in Holland, 1621—1629, volgde Gysels met grote belangstelling de zaken der Compagnie. Opmerkelijk is, dat hij zich een paar maal zeer venijnig uitlaat over J. P. Coen. De oorzaak van die haat moet worden gezocht in de kwestie van Japara. In het door Coen goedgekeurde vonnis was het optreden van Gysels „een grove ende enorme foute" genoemd en dit heeft Gysels nooit kunnen verkroppen. Sedert trachtte hij, waar hij maar kon, Coen een hak te zetten. Als het in de Republiek bekend wordt op welke hardhandige wijze Coen op de Banda-eilanden is opgetreden, geeft Gysels het commentaar: „Wy moeten weten dat sy (De Bandanezen) voor de vryheyt van haer landt gevochten hebben, daer wy so menighen jaeren lijf ende goet voor opgestelt hebben". Alles wat er over Coen wordt gelasterd - en dat was heel veel - neemt Gysels onmiddellijk voor waarheid aan. Een merkwaardig gevolg daarvan is, dat hij, die Coen aandurft, sedert die tijd als een expert in Indische zaken wordt beschouwd. Heren-XVII vragen hem in moeilijke zaken om advies en in 1621, belastten de Staten-Generaal hem met het opmaken van een eindrekening over de eerste 20 jaar van het bestaan der Compagnie. Tot een en ander zal ook hebben bijgedragen dat hij bij thuiskomst Heren-XVII een „Grondig verhael van Amboyna" heeft aangeboden, waarin een belangrijk overzicht van land en volk.

* * *

In de aanvang van 1629 richtten Heren Bewindhebbers het verzoek tot Gysels andermaal naar Indië te gaan in een honorabele positie en onder toezegging dat de eerste vacature in Rade van Indië voor hem zal zijn. Hij neemt dit aan en vertrekt in Augustus van dat jaar weer naar Indië als commandeur en buitengewoon Raad. Met diezelfde vloot schrijven Heren-XVII aan de regering te Batavia: „D'heer Aert Gysels heeft groote ervarentheydt van Amboina, alsoo aldaer is geweest ondercoopman, oppercoopman ende directeur. Soo t' sijnder aencomste in Indiën 't gouvernement van Amboina — ofte namaels — quaeme te vaceren, wy achten dat de Compagnie van hem aldaer sooveel soude gedient wesen als van imanden in Indiën; daeromme recommanderen U.E. hierop te willen letten". Het toeval wilde dat de toenmalige gouverneur van Ambon, Philip Lucasz, om gezondheidsredenen ontslag had gevraagd en de 1ste Maart 1631 vertrok Gysels met zijn gezin en de Ambonse „prinsen" van Batavia naar Ambon. Hij had daar een zware tijd en moest meermalen met militair geweld optreden. Ook had hij, als de meeste hooggeplaatsten bij de Compagnie, veel benijders en in 1634 riep de regering hem onverwacht op naar Batavia om zich te verantwoorden op een aanklacht van „verscheyde particulariteyten ende excessen, door hem gepleegt". De beschuldiging bleek volkomen uit de lucht gegrepen te zijn. Nog datzelfde jaar volgde de benoeming tot ordinaris Raad van Indië. Als admiraal ener vloot en superintendant over de Oosterse Kwartieren maakte hij nu een tournee door de gouvernementen Ambon en Banda. Na terugkeer van deze tocht werd hem een plaats ingeruimd aan de Regeringstafel. In 1637 kreeg hij op verzoek ontslag en repatrieerde als admiraal van de retourvloot. Hij diende bij de Heren-XVII verscheidene pretensiën in, waarvoor hem na enige discussie *f* 3000 werd uitgekeerd. Bovendien kreeg hij voor „zijn gedane goede diensten" een uitkering van *f* 1000.

* * *

De 45-jarige Gysels was nog niet van plan op zijn lauweren te gaan rusten en al spoedig kreeg hij weer een eervol emplooi. In 1640 was Portugal in verzet gekomen tegen de Spaanse overheersing. De Staten-Generaal rustten in 1641 een vloot van 20 schepen uit, om Spanje in het nauw te brengen, en belastten Gysels, onder de titel van tijdelijk vice-admiraal, met de leiding. Op 4 November 1641 had bij St. Vincent een slag plaats, die evenwel onbeslist bleef. Enige jaren horen we nu niets meer van Gysels, tot in 1647 de keurvorst van Brandenburg een reis door de Republiek maakte. Gysels, die bij de V.O.C. niet die waardering had gevonden, waarop hij recht meende te hebben, kwam in contact met de keurvorst en bood zijn diensten aan bij de oprichting van een Brandenburgse Compagnie. Door verschillende oorzaken, waaronder tegenwerking, van Nederlandse en Deense zijde kwam zulk een Compagnie niet tot stand. Gysels bleef echter in Brandenburg wonen en beheerde op uitnemende wijze het hem door de keurvorst geschonken landgoed Lenzen. Tevens bleef hij tot zijn dood de maritieme en koloniale adviseur van de vorst.

Hij overleed in 1676 te Mödlich nabij Lenzen.

„Iwan de verschrikkelijke"

door ir B. D. SWANENBURG

IV
(Slot)

De bewogen levensloop van Dr P. V. van Stein Callenfels

Het vertrek naar de Philippijnen vond eind 1928 plaats. Anders dan men zou verwachten, was men op de eilanden niet bijster op praehistorisch onderzoek gebrand; de Philippino's vreesden, voor onbeschaafd te zullen worden gehouden, indien bij hen overblijfselen uit het Steentijdperk werden aangetroffen.

De vondsten waren intussen zeer bevredigend, doch ook bij deze zullen wij niet gedetailleerd stilstaan. Toen in 1929 de vertrekdatum was vastgesteld, wensten de collega's Callenfels een afscheid-etentje aan te bieden en men informeerde daarom bij hem naar zijn voorkeur. „Laten we beginnen met een soepbord caviaar", zei Stein. „En dan een paté de foie gras entier. Vervolgens erwtensoep, want ook daarin zit namelijk enig voedsel, en dan maar een levensgrote zee-vis. Voorts asperges, van die malse, dikke, moddervette. Nu, en voor de rest zien jullie maar".

Callenfels, deed, overeenkomstig de verwachting, de gangen alle eer aan, dit in tegenstelling tot een naast hem gezeten Amerikaans praehistoricus, die van caviaar niet hield, paté van zijn dokter niet mocht eten, erwtensoep barbaars vond, en vis na een vergiftiging eenvoudig niet meer kon zien. Maar een enkele asperge wilde hij dan wel proeven. Tot het deel van het dinee begon, dat viel onder het „en voor de rest zien jullie maar". Toen werden de dubbele deuren van de eetzaal opengeslagen en naar binnenreed een wagen, zoals die wel gebruikt wordt voor het herstellen van asfaltwegen, geheel gevuld met gloeiende houtskool, afgedekt met een rooster. Daarachter kwam een tweede wagen, beladen met biefstukjes van ca 8 pounds per stuk. Bij elke gast hield de optocht stil en ter plaatse werd dan telkens een stuk vlees gegrilled. Nu kwam de Amerikaan echter in actie. „Heerlijk, niet?", zei hij tegen Callenfels, nadat hij de eerste dier macroscopische saté's in recordtijd verslonden had. „U neemt er toch zeker óók nog een?" Strikt genomen was Callenfels wel ongeveer voldaan, doch hij zag zijn etersreputatie in gevaar en nam dan maar een tweede. Doch toen de Amerikaan geanimeerd aan zijn derde begon, volgde de ander hem nog wel zuchtend, maar de finish wist hij niet meer te halen. Dit was de enige gelegenheid, waarbij Stein inderdaad geslagen werd.

Stein laat Hindoe-ornamenten zien.

Intussen deed zich nóg weer een dier toevalligheden voor, die van zo grote invloed zijn geweest op het praehistorisch onderzoek in de archipel, en wel een met een voorgeschiedenis, die terugvoert tot 1921. Toen werd namelijk bij Sampaga op Celebes een prachtig bronzen beeld gevonden. Inplaats van dit aan Batavia te rapporteren, zette het districtshoofd het in zijn voorgalerij. Teneinde zich bij zijn desa-genoten te vrijwaren tegen de verdenking van Hindoeïstische sympathieën, tooide hij het beeld met een prachtige fez, maar.... in verloop van enkele maanden deden zich twee sterfgevallen en enkele andere ongelukkige gebeurtenissen voor in de familie van het districtshoofd, dat een en ander prompt aan het beeld toeschreef. Dit werd toen verbannen naar de passanggrahan, waar het jarenlang stond, tot een ambtenaar het naar Batavia liet opzenden. Het bleek een prachtig brons uit de tweede eeuw te zijn, zodat opdracht werd gegeven tot verder speurwerk in de omgeving van de vindplaats. Verdere Hindoebeelden werden niet gevonden, doch wel kwamen artefacten voor de dag. Dit leidde tot de door Callenfels verrichte opgravingen van Galoempoeng, waarbij zeer rijke vondsten werden gedaan, behorende tot drie verschillende culturen: een Melanesoide, een Indonesische en een van Mandsjoerijse oorsprong, welke laatste haar weg dan via China en de Philippijnen had gekozen. Na verder grot-onderzoek op Celebes, onder andere in de Liang Tomatoa en Panissi Ta'boettoe, moest ter toetsing van Callenfels' migratie-hypothese, het onderzoek weer naar Malakka worden verlegd. De Carnegiefoundation doteerde voor dit onderzoek 25.000 dollar, terwijl de R.A.F. luchtkarteringen uitvoerde ter vaststelling van het meest geëigende opgravingsterrein. De prachtige vondsten o.a. uit de Goea Kepah werkten zeer verhelderend inzake de kennis van de aard en de richting der achtereenvolgende cultuurgolven in Zuid-Oost-Azië.

Het bovenvermelde betreft overigens slechts enkele der belangrijkste werkzaamheden van Stein: in de tussenbedrijven bezocht hij talrijke congressen in Azië en Europa, verrichtte hij nog tal van andere opgravingen, o.a. in Japan, deed hij belangrijk organisatorisch werk en bereidde hij de inrichting der praehistorische afdeling van het museum in Batavia voor. Tot dan toe berustte namelijk een belangrijk deel van het rijke door hem verzamelde materiaal nog in zijn „bergvesting", zijn landhuis aan het prachtige meer van Ngebel, waar iedereen te allen tijde onbeperkte gastvrijheid genoot, ook indien de eigenaar elders verblijf hield.

Het onderzoek eiste inmiddels nieuwe opgravingen op Celebes, die plaats vonden in de Liang Batoe Edjaja, een zeer merkwaardige grot, voorzien van een natuurlijk altaar. Een geologische orgelpijp boven dit altaar vormt daarvan een soort schoorsteen. De grot stond bij de bevolking in hoog aanzien, wat het opgravingswerk in zoverre bemoeilijkte, dat de processies voortgang moesten kunnen

Het natuurlijke altaar van Liang Batoe Edjaja.

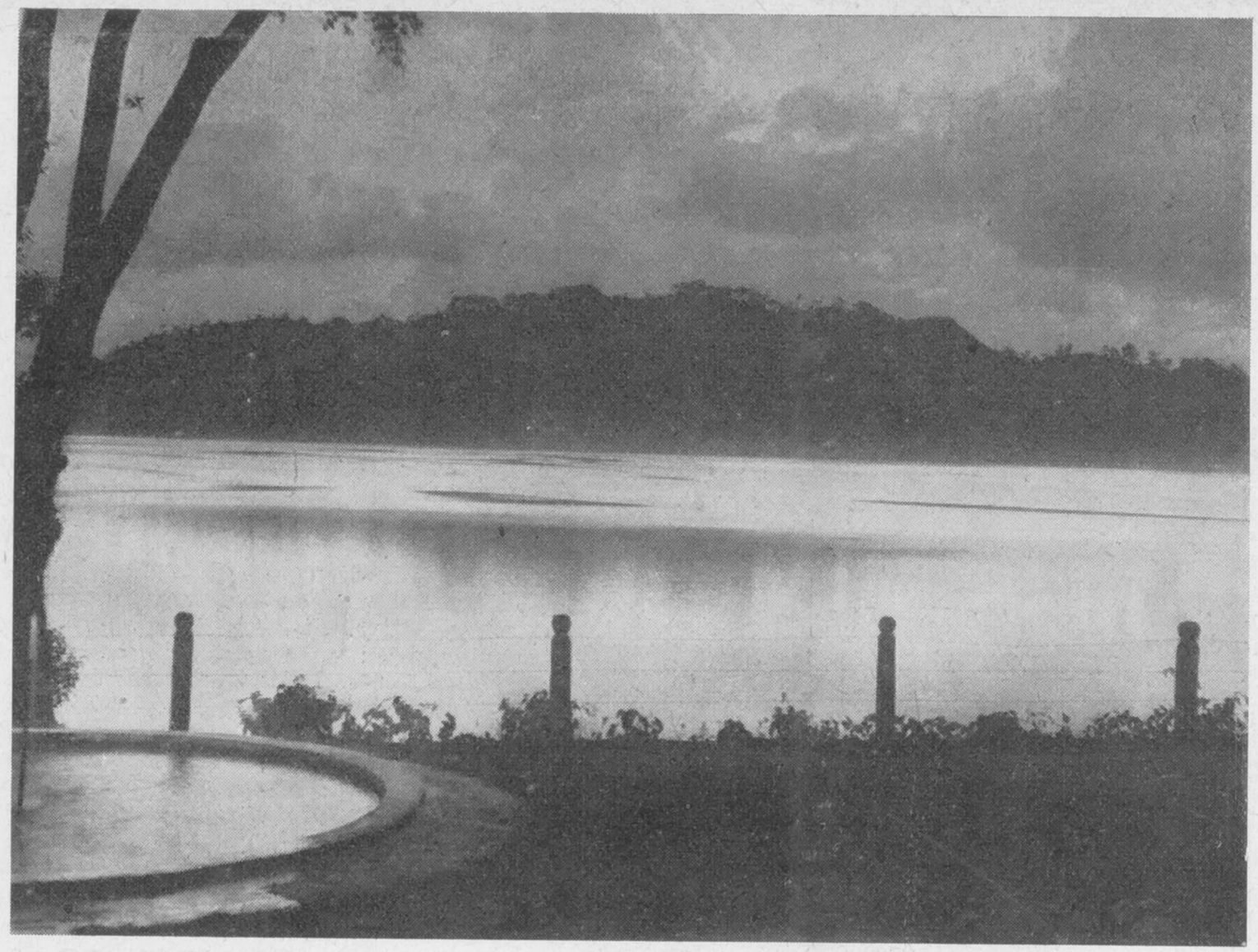

Het Meer van Ngebel gezien van de „bergvesting" uit.

vinden en werden dus paden voor de stroom van bezoekers vrij gehouden. Voor de koelies had een en ander echter wel een positieve attractie, wat een deel van het ritueel vormde, behalve het stukslaan van aardewerk in een put nabij het altaar, het offeren van een kip, die dan met handgeklap in de spelonken achter het altaar werd gejaagd. Rijst met een vrijwel onbeperkte hoeveelheid kip was het dagelijkse menu der koelies.

Uit het onderzoek bleek, dat het stukslaan van het aardewerk een zéér oud gebruik was; het had zich van praehistorische tijden af gehandhaafd, zodat de put in haar diepere lagen een unieke collectie ceramiek uit het Steentijdperk opleverde.

Op deze wijze werkte Callenfels onvermoeibaar voort in het verlangen, eerst voldoende materiaal te verzamelen om zijn theorie af te ronden, teneinde dan naderhand in Europa een groot standaardwerk te schrijven over zijn arbeid. Het heeft echter niet aldus mogen zijn. In 1938 op weg naar Europa moest hij in Colombo zijn reis afbreken; een negenoog, waaraan hij eerder reeds had geleden, verergerde een algemene zwakte-toestand. Wat de aandoening zelf betrof: de arts adviseerde hem een in brandewijn gedrenkt lapje op de ontsteking te leggen, doch Callenfels wees dit verontwaardigd van de hand, zeggende dat brandewijn veel te goed was om aan voeten verspild te worden. Hij zou het geneesmiddel wel inwendig toepassen. Desondanks genas de negenoog, doch na enige weken rust in Khandi terug in Colombo, bezweek Stein onverwacht in het Gall Face Hotel. Een man met honderden vrienden en kennissen over de gehele aarde, was in eenzaamheid gestorven.

De mare van zijn verscheiden vloog door de wereldpers en bracht een stroom van necrologieën in een dozijn talen. Hoewel hij ook in eigen land op waardige wijze werd herdacht, is hij toch hier, merkwaardig genoeg, minder bekend gebleven dan schier overal elders, behalve dan bij hen, die hem in Indië persoonlijk hadden gekend. „Waar blijft de biografie van deze grote landgenoot?", vroeg Dr Wormser, de bekende auteur o.a. van „Bergenweelde", nadat hij in het onder auspiciën van Oost en West verschenen boekje „Ontginners van Java", een kortere herinnering aan hem had gewijd. Die biografie staat nu op het punt van verschijnen. In de omstandigheid, dat de opbrengst ervan besteed zal worden om het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden een buste van Stein Callenfels aan te bieden, vindt de auteur de vrijheid, tot het bestellen deze levensbeschrijving op te wekken.

Opgravingen in Japan; links van Callenfels prins Oyama.

Rectificatie

In het artikel van de heer G. L. Tichelman over Indonesische krissen in het vorige nummer is de volgende zin - door een redactionele bekorting - weggevallen: „Het kronkelende krislemmet is de „naga", de draak of de slang, het wezen waarvoor de mens een ingeschapen angst bezat. De rechtschapen voorvader, die de „naga", het met vernietiging dreigend kwaad, het horizontale, lage, kronkelende bevecht, is in gevest en lemmet, het embleem van voorname afkomst".

Deze tekening is van Otto Djaja en geëxposeerd op de tentoonstelling. Zij komt evenals de andere hier gereproduceerde tekeningen voor in het alleraardigste boekje „Pasundan", door Samsudi, dat is uitgegeven door de Penerbitan dan Balai Buku Indonesia te Djakarta.

INDONESISCHE SCHILDERS VAN HEDEN

door A. GLAVIMANS

Het is de oude schilder Hans Thoma geweest, die, tot in het diepst van zijn argeloze kunstenaarsziel geschokt door de oorlog van 1914—'18, in een brief aan een vriend schreef: „wanneer er iets is dat de mensen van de verschillende volkeren kan verbinden, zo is het toch wel de kunst". Het is daarom dat men de expositie, welke momenteel in de kunstzaal van de Moderne Boekhandel te Amsterdam wordt gehouden en die olieverfschilderijen pastels, aquarellen en gouaches van de Indonesische schilders Baharoedin, Barli, A. Djaja, O. Djaja, O. Effendi, S. Kerton, I. Salim en Zaini omvat, met vreugde kan begroeten. Ze kwam tot stand met medewerking van de Stichting voor de Culturele samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen.

Buiten Bali schijnt de schilderkunst in Indonesië door Indonesiërs na het optreden van Raden Mas Saleh (1816—1880) en van Raden Abdoellah slechts uitermate weinig en dan nog bijzonder dillettantistisch te zijn beoefend. M. Balfas heeft in „Kesoesasteraan dan Seniloekis Indonesia baroe" geschreven: „Vóór de oorlog hebben schilders als Affandi en Soedjojono nooit gelegenheid gehad om hun werk in Indonesië te exposeren. De kunstenaars leefden vóór die tijd geïsoleerd in de kampong. Eerst bij de komst van de Japanners kregen zij de kans en vonden zij voor het eerst de waardering die zij verdienden. Met minder goede bedoelingen verenigden de Japanners alle kunstenaars in een Cultureel Centrum, maar desondanks kan niet ontkend worden, dat dit een gunstige invloed heeft gehad op de ontwikkeling van de Indonesische schilderkunst. Constateren wij alleen dat bij de kring, die zich tijdens de Japanse bezetting had kunnen vormen, later nog een aantal jongeren heeft gevoegd en dat deze Indonesische schilders één belangrijk ding gemeen hebben met hetgeen alle schilders in de gehele wereld pleegt bezig te houden: de trek naar Parijs. Naar verhouding vindt men op deze tentoonstelling eigenlijk meer Parijse stadsgezichten en Franse landschappen dan Indonesische en omdat deze schilders over het algemeen nog jong zijn is dat goed. Het stemt tot verheuging dat zij begrijpen dat men niet zichzelf moet opsluiten in een enghartig nationalisme (hoe mooi dat in andere opzichten ook kan zijn) doch dat men zich op de hoogte moet stellen van stromingen en richtingen in de schilderkunst van het aloude Europa.

Barli bijvoorbeeld is in dat opzicht wel het verst „verwesterd". Zijn „Place de la Concorde", schematisch in grote kleurvlakken opgezet, kon van een jonge Fransman zijn zo goed als van één der te Parijs werkende jonge Amerikanen of Joegoslaven. Hij heeft zeer veel schetsen, vooral in gouache gemaakt, op Montmartre en in het Quartier Latin. Zijn olieverfschilderijtjes van de Jardin en het Palais du Luxembourg zijn uiterst bekoorlijke, kleurrijke stadsgezichten, die laten zien hoe hij later teruggekeerd de kampongs en sawah's van Indonesië met andere ogen zal bekijken.

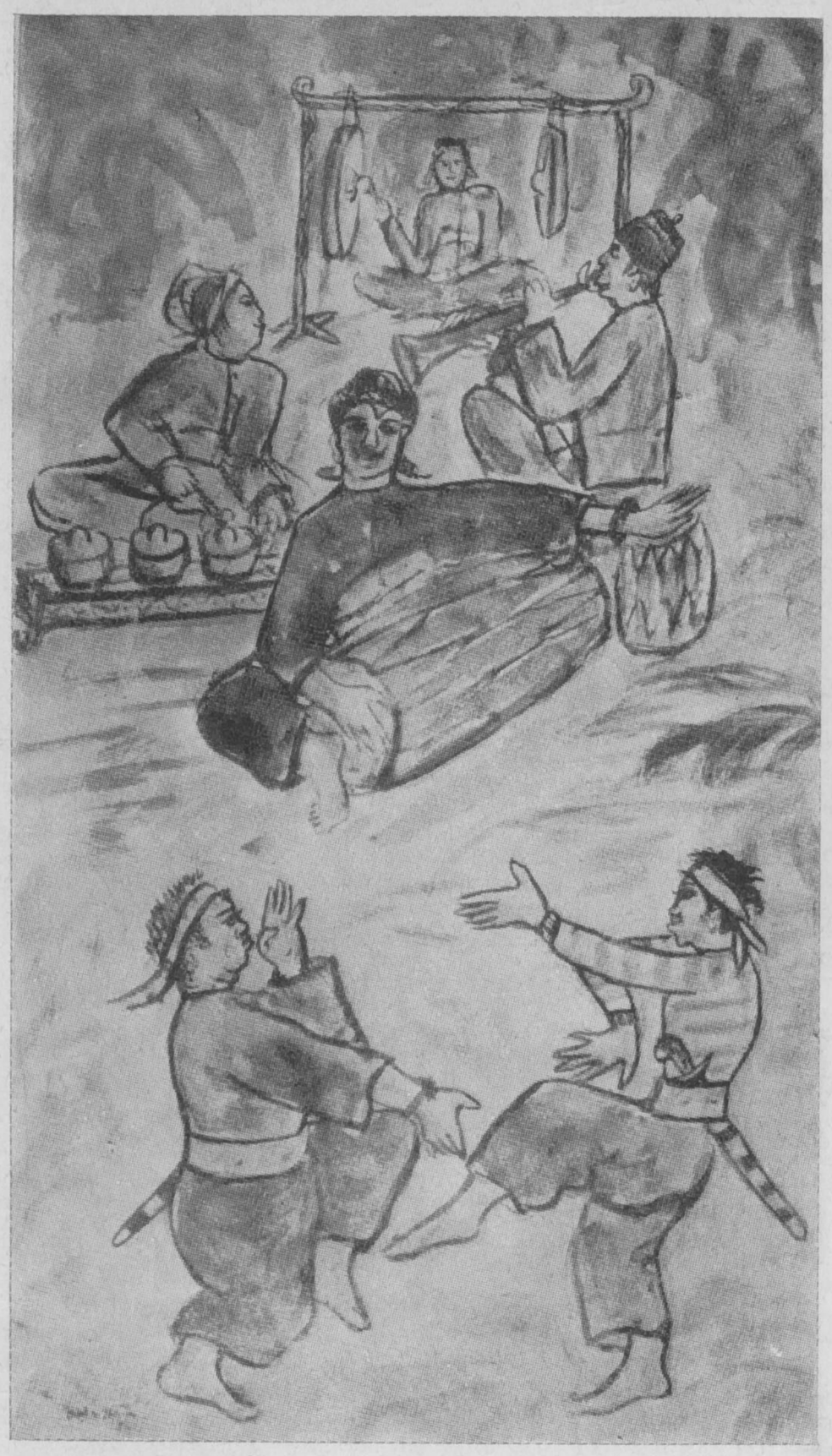

Een uiterst productief kunstenaar is ook **S. Kerton,** die nog uit 't eerste cenakel der schilders rondom Soedjojono stamt. Ook hij is waarschijnlijk een schilder, die nog zichzelf aan het vinden is en die de confrontatie met de westerse wereld nodig heeft om zich dieper op de uitbeelding van de oosterse te kunnen bezinnen. Zijn Franse landschappen hebben hier en daar iets van Raoul Dufy. Grote kleurvlakken en daarin met scherpe en sierlijke karakteristiek de vormen van huizen, bomen en mensen getekend. Zijn Indonesische bevredigen minder omdat hij daar nog te zeer in een wat slonzig impressionnisme is blijven steken.

De drie kunstenaars, die van de exposerenden m.i. het meeste talent hebben en die ook het sterkst met land en atmosfeer van Indonesië verbonden lijken, zijn **Zaini, Effendi** en **Otto Djaja.**

Zaini en **Effendi** werken bij voorkeur in pastel en zij weten die techniek uit te buiten. Men kan hun werk „modern" noemen; het verraadt een zekere neiging tot abstraheren, het heeft daarin iets verdroomds en ergens voelt men dat het zeer diep wortelt in hun volksaard. Zaini heeft mooie koppen getekend, Effendi o.a. een „Fluitspeler", verdiept in de muziek die hij opriep, een Indonesische Orpheus. Natuurlijk zal de tijd bij deze kunstenaars ook nog wel verdieping brengen, doch wat zij thans reeds laten zien, getuigt m.i. van de grote mogelijkheden, die het samengaan van westerse cultuur en oosterse artistieke heriditeit op de duur zal kunnen bieden. Bijzonder charmant zijn de aquarellen of liever: de met waterverf ingekleurde pentekeningen van **Otto Djaja,** die o.a. de illustraties maakte voor het alleraardigste boekje „Pasoendan", een uitgave van de Moderne Boekhandel Indonesia. Ook hij maakt werk, dat wel op de Franse kunst geïnspireerd moet zijn, maar het heeft vooral door het onderwerp, waarin het anecdotische overheerst, een sterke Indonesische inslag gekregen. Rest ons tenslotte nog de vermelding van een aantal uitstekende portretten van **Baharoedin,** enige aardige gouaches van **Agus Djaja** en een aquarel „Tuin" van de in Nederland reeds vele jaren gewaardeerde **I. Salim.**

Al met al een expositie, die veler aandacht en belangstelling verdient. Het ware te wensen dat sommige afdelingen van „Oost en West" een keuze eruit onder hun hoede zouden kunnen doen tentoonstellen. Het wederzijds begrip tussen Indonesiërs en Nederlanders zou er - en daarmede zijn wij terug op hetgeen wij in de aanhef citeerden van Hans Thoma - slechts door kunnen worden versterkt.

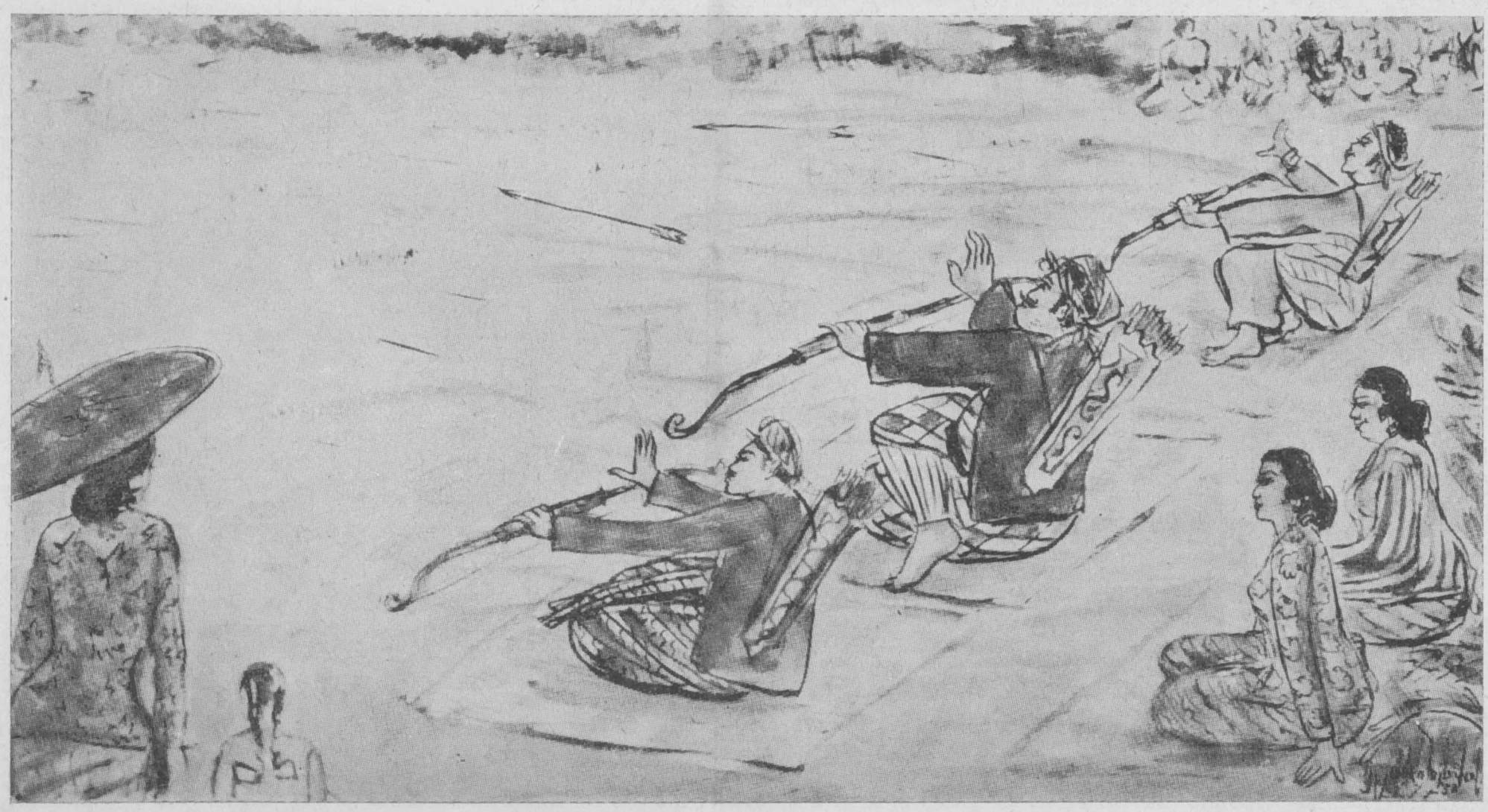

KRONIEK VAN INDONESIË

Indonesië's economie

Het volgende is ontleend aan een artikel van dr. A. Houwink, president-directeur van de Javasche Bank, in The Indonesian Sunday Times:

Het brengen van de regeringsinkomsten op een hoger peil, betekent dat minder geld overblijft voor eigen consumptie en eigen investering van de inkomsten-scheppende inwoners. De opbouw van een defensie-apparaat met manschappen en materiaal bijv., eist opofferingen, die men zich zal moeten getroosten wanneer aan de defensie eerste prioriteit wordt gegeven.

Dit geldt voor alle regeringsdaden, het is gemakkelijk wensen en verlangens te formuleren, die inderdaad belangrijk zijn, maar de mogelijkheden voor de vervulling moeten worden gewogen tegen de opofferingen, die men zich moet getroosten in andere stadia van die vervulling.

De mogelijkheid voor een gerechtvaardigde opvoering van de regeringsactiviteiten kan, in principe, mogelijk worden gevonden in het opvoeren van het nationale inkomen, waarvan een groot deel zou kunnen worden overgebracht naar de regering, zonder dat iets wordt afgedaan aan het consumptie- en investeringspeil van de bevolking. Dit betekent dat het tot zekere hoogte aan de natie zelf is om haar regering te steunen door te streven naar een toenemend nationaal inkomen. Dit kan worden bereikt wanneer alle inwoners, buitenlanders of staatsburgers, zich op alle terreinen van het economische leven concentreren op toegewijde arbeid met het doel de productiviteit van de arbeid op te voeren.

Wanneer in 1951 in deze richting vooruitgang wordt geboekt — en de mogelijkheid hiervoor is in Indonesië ruimschoots aanwezig — kan het nieuwe jaar althans economisch een jaar van vooruitgang zijn.

Rood-China en Indonesië

Een lezer van het Nieuwsblad voor Indonesië ontving een brief van iemand, die in de Russische zône van Duitsland woont. De man schreef hem: „Vertel me eens wat over het land waarin u woont. Waar ligt Djakarta? Ik heb vier nieuwe Russische atlassen, maar ik kan het nergens vinden. Alle gehuchten, die meer dan 50 inwoners hebben, staan er op aangegeven. U moet dus wel in een enorme uithoek leven".

De ontvanger van deze brief schreef terug, dat het wel ging met het aantal inwoners. Dat dat dichter bij de 2.000.000 zou liggen dan bij de 50, maar dat hij de vergissing wel begreep. Hierna legde hij uit, dat Djakarta de hoofdstad van Indonesië is. Dat de stad vroeger Batavia had geheten, maar na de souvereiniteitsoverdracht van naam veranderd was en dat die nieuwe naam misschien nog niet stond aangegeven.

Hij kreeg een enthousiaste brief terug uit Duitsland: „Ik heb het nu gevonden. Inderdaad stond het nog aangegeven als Batavia maar.... naar de kleur te oordelen, dacht ik dat het een onderdeel was van de Chinese Volksrepubliek".

Dit was nu alleen maar een vergissing in kleur. Laten we dat tenminste aannemen, aldus het Nieuwsblad.

Het volgende bericht is duidelijker. Reuter meldt: De Chinese Volksrepubliek heeft een nieuwe atlas uitgegeven. Daarin komt een kaart voor van „Het Zuid-Oostelijk schiereiland van China". Op deze kaart komen Malakka en gedeelten van Thailand en Indo-China voor.

Scheepvaartpolitiek

De Indonesische regering heeft verklaard dat de uitspraak van de Nederlandse rechter terzake van het geschil tussen de K.P.M. en de Republiek der Zuid-Molukken haar niet aangaat. Zij bereidt zich evenwel voor op alle mogelijkheden. Dit proces vormt voor de regering een krachtige stimulans bij de verwerkelijking van de in het parlement kenbaar gemaakte scheepvaart-politiek, namelijk om de interinsulaire scheepvaart onder haar beheer te krijgen door het vestigen van een „Staatsrederij". Hiernaast zal de regering de helpende hand reiken aan het Indonesisch particulier initiatief op het gebied van de scheepvaart.

Met de KPM zijn nu onderhandelingen gaande, om de bestaande verdragen te herzien en ze in overeenstemming te brengen met de ten deze gestipuleerde politiek.

Dr Soelianti Soeleiman werkt reeds acht jaar als dokter in Java. Zij vertoeft thans te Londen, waar zij kinderzorg en „maternity welfare" bestudeert. Dr Soeleiman is 32 jaar oud en draagt ook in Londen de Indonesische klederdracht.

Bestrijding analphabetisme

Dr. Frank C. Laubach, een Amerikaans leraar van de instelling „The Silent Billion", is uit de Verenigde Staten vertrokken op een missie ter uitvoering van een programma ter bestrijding van analphabetisme.

Dr. Laubach, vergezeld door zijn echtgenote, zijn zoon Robert en Philip Gray, een artist, die phonetische tekeningen maakt in het kader van de bestrijding van het analphabetisme, zal gedurende een half jaar bezoeken brengen aan Burma, Singapore, Indonesië, Noord Afrika, India en Afghanistan. Hij wordt in zijn werkzaamheden gesteund door de Amerikaanse raad van de „Churges of Christ".

Anti-rampok-verzekering

Het te Semarang verschijnende dagblad „Nasional" spreekt er zijn verbazing over uit, dat in de buurt Pekodjan wel regelmatig voorbijgangers beroofd worden, doch dat de winkeliers hiervan geen last hebben. Bij onderzoek is aan „Nasional" gebleken, dat dit zijn oorzaak vindt in het feit, dat de winkeliers de rampokkers regelmatig een geldelijke bijdrage geven. Ze worden dan verder met rust gelaten.

Staatsburgerschap

Negentien in Djokja woonachtige Nederlanders hebben te kennen gegeven het Indonesisch staatsburgerschap te willen aanvaarden. Onder hen bevinden zich enkele R.K. geestelijken en predikanten. Ook Prof. dr. Zoetmulder S.J., hoogleraar in de Javaanse taal aan de Gadjah Mada, heeft het warga-negaraschap aangevraagd.

Negatie van gezag

Nog altijd is de toestand te Soerabaja zo, dat enkele raddraaiers, voor het merendeel communisten, de bevolking tot het verrichten van bepaalde daden weten aan te zetten, vervolgens die daden als de uiting van de „volkswil" bekend maken en tenslotte de overheid waarschuwen die daden niet te verbieden daar zij dan in strijd met die „volkswil" zou komen.

Het is begonnen met de actie onder de kampongbevolking om in verband met de verhoging van de tarieven de stroomrekeningen van de Aniem niet te betalen. Toen de Aniem met goedkeuring van de overheid besloot de weigeraars van het stroomnet af te sluiten, verliep de actie vrij spoedig.

Thans heeft die gemobiliseerde „volkswil" zich op een ander terrein geconcentreerd. De bevolking is begonnen op elk stukje grond in en om de stad, dat niet bebouwd is, allerlei bouwsels op te trekken en weigert die af te breken en het terrein te verlaten.

Een verklaring van het gemeentebestuur meldde onder meer het volgende:

Het aantal personen, dat op wet-

tige wijze woningen bouwt in Soerabaja, wordt op het ogenblik overtroffen door het aantal wilde occupanten, die er zelf niet voor terug deinzen op begraafplaatsen huizen, warongs en andere bouwsels te zetten.

Op enkele kleine stukken na is alle bouwgrond van de gemeente Soerabaja door de wilde occupanten in beslag genomen.

Door deze gang van zaken is de uitvoering van de plannen der gemeente tot het bouwen van volkswoningen geheel onmogelijk geworden. De gemeente beschikt niet meer over de daarvoor benodigde gronden. Tot nu toe, zo gaat het advies van het dagelijks bestuur verder, zijn van gemeentewege tegen de wilde occupanten geen maatregelen genomen. Het dagelijks bestuur is n.l. van mening, dat drastische maatregelen geen oplossing zouden brengen en bovendien niet te overziene gevolgen zouden kunnen hebben.

Het dagblad de Vrije Pers, de slappe houding van de overheid lakend, publiceert nog het volgende staaltje van eigenmachtige occupatie: Op Toendjoengan, de voornaamste winkelwijk van Soerabaja, is men op het open terrein tussen toko Abdul Karim en toko Lachman, zonder dat de eigenaar van de grond er iets van af wist en zonder dat er door de gemeente een bouwvergunning was afgegeven, begonnen met de bouw van een compleet stenen pand.

De gemeente heeft de wilde bouwers gewaarschuwd. Dat had inderdaad wel enige uitwerking. Men heeft het bouwen gestaakt, doch thans bieden de illegale bouwers aan ieder, die daar maar belangstelling voor heeft, de grond te koop aan. En de eigenaar moet dit alles, zoals de toestanden nu zijn, maar lijdelijk aanzien.

KRONIEK VAN SURINAME

Rijst

De resultaten van de Prins Bernhard-proefpolder in Nickerie, waar enkele Nederlandse pioniers aan het werk zijn, moeten zonder twijfel bevredigend zijn geweest. In ieder geval heeft het er toe geleid, dat het oorspronkelijke project om 5000 ha in cultuur te brengen met een nieuw project is uitgebreid. Het oorspronkelijke project was het begin van de uitvoering van het plan-Eysvoogel en beoogde na het gereedmaken van de polders de vestiging van 64 boerenbedrijven voor machinale landbouw. Dit project, waarvan de kosten op ongeveer twintig millioen gulden worden geraamd, waarvoor de Nederlandse regering zich garant heeft gesteld, blijft op zichzelf gehandhaafd. Het aanvullingsproject zal echter het in cultuur te brengen areaal verdriedubbelen, dus op 15000 ha brengen. Hierop zullen 210 boerenbedrijven kunnen worden geplaatst.

De reden waarom men hiertoe is overgegaan is bedrijfstechnisch. Verschillende onderdelen, zoals wegen, kanalen, steigers, kan men evengoed voor een groot als voor een klein project gereedmaken. Zo zal bijvoorbeeld een stoomgemaal met weinig meer kosten voor een groter areaal geschikt kunnen worden gemaakt. De gemiddelde kosten per boerderij worden hierdoor aanmerkelijk goedkoper. Bovendien voorziet het uitbreidingsproject thans in de bouw van de nodige rijstsilo's en rijstpelmolens. Beide projecten zullen nu gelijktijdig worden uitgevoerd. De kosten worden dan tezamen op 67 millioen geraamd. De Nederlandse regering heeft de plannen gunstig ontvangen.

Waterkracht

In aansluiting op wat wij in de vorige kroniek over het plan-Van Blommestein schreven, vonden wij in het blad De West nog enkele interessante bijzonderheden:

Met het oog op de mogelijkheid van internationale complicaties koos prof. Van Blommestein voor zijn project om de waterkracht van de Surinaamse rivieren te benutten, niet een der beide grensrivieren Marowijne of Corantijn. De Coppename of de Saramacca leken hem voor energie-opwekking op grote schaal te klein. De meest aangewezen rivier voor de bouw van krachtwerken vond hij de Suriname. Ook al, omdat deze rivier door het reeds ontwikkelde cultuurgebied loopt. Daarbij komt, dat de topografische omstandigheden gunstig zijn. Er is de mogelijkheid van watersuppletie uit aangrenzende stroomgebieden. Daarvoor komen de stroomgebieden van de Tapanahony en de Lucie in aanmerking.

Professor Van Blommestein acht het noodzakelijk, dat de nederzettingen van bosnegers en Indianen worden verplaatst van de rivieroevers naar de rand van de te construeren binnenmeren.

Verwacht wordt, dat het gekoppelde stroomgebied een einduitbouw van meer dan een millioen paardenkrachten zal opleveren.

Er zullen dammen worden gebouwd in de Suriname, de Tapanahony en de Lucierivieren. De dam in de Tapanahony zal tot taak hebben het water in de Tossokreek zo hoog op te zetten, dat de verbindingstunnel tussen de Tossokreek en de Sarakreek kort blijft. De tunnel tussen de Gran Rio en de Lucie-rivier wil professor Van Blommestein voeden door de dam in de Lucie.

Gedacht is aan de vorming van een reeks van reservoirs door de dammen-serie. Geschat wordt, dat de totale inhoud van de kunstmatige meren meer dan negen miliard kubieke meter zal bedragen.

Professor Van Blommestein denkt, dat de eerste uitbouw zal komen bij Berg en Dal tussen de bergen Blauwe Berg en Pilatus. Aangezien de grond daar uit hard gesteente bestaat zal de fundering geen moeilijkheden opleveren.

Volgens de beschikbare gegevens kan daar een reservoir worden gevormd met een waterspiegel op ongeveer 23 meter boven het niveau van de zee. Middels dit reservoir kunnen 358 millioen kWh worden opgewekt, hetgeen voldoende is om ongeveer twaalfduizend ton aluminium per jaar te produceren.

De ligging van dit krachtstation zal zeer gunstig zijn. In de eerste plaats is Paramaribo gemakkelijk te bereiken. In de tweede plaats bevinden zich belangrijke vindplaatsen van bauxiet aan de Surinamerivier, op niet al te grote afstand bijv. de Brownsberg en het Nassaugebergte. Ook de Donderbary-berg, die grotendeels uit ijzererts bestaat, ligt niet ver af.

Behalve voor de opwekking van electriciteit kan deze bron ook gebruikt worden voor de landbouw (bevloeiïng).

Het tweede doel van het plan-Van Blommestein is de aanleg van een waterweg voor de openlegging van het Surinaamse binnenland. Hiertoe wil hij boven Berg en Dal een aaneengesloten reeks van binnenmeren doen vormen, welke door schutsluizen aan elkander worden gekoppeld. Door het rotsachtige terrein behoeven de aanlegkosten van schachtsluizen niet hoog te zijn.

Volgens de berekening van prof. Van Blommestein zal het mogelijk zijn de Boven-Suriname te doen bevaren door kleine coasters. De Tapanahony en de Lucie-rivieren zullen slechts toegankelijk zijn voor schepen van duizend tot tweeduizend ton.

Middels deze waterweg zal men vindplaatsen van andere mineralen kunnen bereiken. De houtaanvoer zal beter kunnen plaats vinden, daar de hinderlijke en gevaarlijke stroomversnellingen zullen verdwijnen.

Professor Van Blommestein ziet door de openlegging van het binnenland, waar een koeler klimaat heerst, kolonisatiemogelijkheden voor Nederlanders.

Met verwijzing naar hetgeen de deskundigen De Vos en Eysvoogel hebben betoogd ten aanzien van de bevloeiïng in Suriname, zegt prof. Van Blommestein, dat de sterk wisselende debieten van de rivieren de grootte van de bevloeiïngswerken beperken. Hierover schrijft hij in zijn rapport: Alhoewel men bij uitvoering van de tegenwoordige plannen nog lang niet aan deze grens is, lijkt het niet ondienstig te wijzen op het grote belang van de regulerende werking der reservoirs. Het debiet van de Suriname-rivier bijvoorbeeld, dat tot enkele tientallen m³/sec. kan dalen in de droge seizoenen, kan worden gestabiliseerd op een constant niveau van enige honderden m³/sec. De betekenis van de Suriname als voedingsrivier van de aangrenzende vlakte zal worden vertienvoudigd. Zij zal dan in aanmerking komen voor de voeding van een hoofdaanvoerstelsel voor de gehele alluviale kustvlakte tussen de Coppename en de Marowijne (netto oppervlakte ongeveer 500.000 ha.).

De te construeren zoetwatermeren kunnen bij wetenschappelijk geleide methoden worden ontwikkeld tot visrijke reservoirs. Voor de Bosnegers en de Indianen ziet professor Van Blommestein hierin nieuwe bestaansmogelijkheden.

Voor het werk bij Berg en Dal zullen bij een geïnstalleerd vermogen van twee malen veertigduizend pk. ongeveer vijftien millioen voor de dam- en reservoiraanleg en vijf millioen dollar voor het waterkrachtwerk nodig zijn.

14 Maart

Op 14 Maart zullen in Suriname algemene verkiezingen worden gehouden. Een maand tevoren, op 14 Februari, zullen de candidatenlijsten moeten worden ingediend. De zittende Staten zullen dan op 1 April worden ontbonden. De nieuwe Staten zullen op 2 April in zitting gaan. Dit besluit werd op 15 Januari genomen.

Aan dit besluit is nog veel politieke deining vooraf gegaan. Anders dan wij in onze kroniek meenden, werd de Surinaamse „rompregering", die uit nog slechts drie leden bestond, niet aangevuld met de heer Lim Apo, doordat de heer Hewitt, die reeds zijn ontslag had ingediend, besloot aan te blijven, zodat er vier ministers voor het nemen van besluiten aanwezig waren.

Het moet gezegd worden, dat de coalitie, nadat de regering op haar oorspronkelijk voornemen, dat de Staten niet ontbonden zouden worden alvorens het kiesreglement was gewijzigd, was teruggekomen, zich danig heeft geweerd. Allereerst bestreed zij, dat de in Den Haag bereikte overeenkomst inhield, dat de Staten dienden te worden ontbonden voordat de behandeling van het kiesreglement had plaatsgehad. Zij werd bij deze opvatting na ingewonnen informaties in Den Haag bij minister Van Maarseveen en de Surinaamse vertegenwoordiger mr. dr. Pos, in het gelijk gesteld.

Merkwaardigerwijs heeft dat niet verhinderd, dat de „rompregering" haar besluit tot ontbinding der Staten handhaafde. In een uitvoerig communiqué beroept zij zich tenslotte op een verklaring van de heer Lichtveld (die zeide, dat er in Suriname nog wel moeilijkheden zouden komen), op het feit, dat de coalitie nog meer uit 11 (van de 21) leden bestond en op het feit, dat mr. dr. De Miranda reeds zijn

ontslag had genomen. Voorts op het voornemen, dat het kiesstelsel nog wel onderwerp van bespreking op een Ronde-Tafelconferentie in Nederland zal uitmaken. De gehele motivering is weinig overtuigend.

Er is een felle critiek los gekomen, waarbij in het bijzonder de gouverneur het heeft moeten ontgelden. De coalitie zond de gouverneur een brief, waarin hem zijn „vreemde en parlementair zeer ongebruikelijke handelingen" werden verweten. Dit betrof het feit, dat de gouverneur had vergaderd met de minderheid der Staten om door deze een persoon voor de aanvulling van het kabinet te laten aanwijzen (welke aanvulling toen niet is doorgegaan). De coalitie meende, dat in zulk een zaak ook de meerderheid der Staten diende te worden gekend. „Wij kunnen ons niet verhelen, dat wij ons bezorgd maken over het ontstellend gemis aan staatsrechtelijk, politiek en parlementair inzicht", aldus de brief. Ook werd in de brief geprotesteerd tegen de beslissing van de gouverneur om de Staten „dadelijk" te ontbinden, terwijl in de in Den Haag gesloten overeenkomst duidelijk staat, dat dit besluit pas kon worden genomen, nadat ook de wijziging van het reglement van orde in de Staten zou zijn behandeld.

Ook de pers had felle critiek. Het Katholieke blad „De Surinamer" betrok zelfs minister Van Maarseveen hierin, omdat hij, anders dan in de overeenkomst stond aangegeven, de gouverneur zou hebben geadviseerd de Staten toch maar (zonder wijziging van het kiesreglement) te ontbinden. Het Nieuws gaat zelfs zover, dat het meent, dat de gouverneur te ver is gegaan en nu maar moet aftreden.

Wij zullen hier niet treden in de felle disputen, die tussen de Surinaamse pers en het oppositieblad De West zijn losgebroken en waarvan het allooi, althans van de zijde van het blad De West, zo laag is, dat het beneden elke journalistieke critiek staat.

Reglement van Orde

Inmiddels hebben de Staten de wijziging van het reglement van orde aangenomen. Tot de voornaamste wijzigingen behoort, dat er voor te behandelen onderwerpen commissie van voorbereiding voor het uitbrengen van prae-advies zullen worden ingesteld. Debat bij ingekomen stukken wordt niet toegelaten. Een lid zal het woord kunnen worden ontnomen. Ook kan een lid van de vergadering worden uitgesloten. Hij kan tot het verlaten van het gebouw worden gedwongen. Het quorum is op elf leden gesteld. Bij de bepalingen komen nog verschillende „tenzij's" voor, zodat de praktijk moet uitmaken hoe dit ordereglement functionneert.

Indonesiërs

Er is bij de Staten een ontwerp ingediend om de Indonesiërs van de kiezerslijst te schrappen. De motivering is, dat de Indonesiërs in Suriname ten onrechte op de kiezerslijst voorkomen. Sedert de overdracht van de souvereiniteit zijn zij geen Nederlands onderdaan meer. Er is toen een periode ingesteld, dat zij het Nederlanderschap konden aanvragen. Tot dusver hebben hiervan slechts drie Indonesiërs gebruik gemaakt, onder wie het Statenlid Soemita, die anders niet in de Staten had kunnen blijven. Deze periode, die voor twee jaar werd gesteld, is thans voor ruim de helft verstreken.

Volgens oudere bepalingen omtrent het Nederlands onderdaanschap zouden de Indonesiërs toch op de kiezerslijst geplaatst zijn. Deze fout wil men thans herstellen. Iets anders is of men de kiezerslijst, die „definitief" werd vastgesteld en die tot ongeveer half Juni loopt, zo maar kan veranderen.

Het is duidelijk, dat dit voorstel een politieke strekking heeft. Immers het schrappen van de Indonesiërs van de kiezerslijst, betekent een verzwakking van de groep der N.P.S., die met de Indonesische K.T.P.I. een bondgenootschap heeft aangegaan. Van de zijde der oppositie wordt dan ook fel geageerd.

Allerlei

De Verenigde Hindoestaanse Partij is gesplitst. De Mohammedanen Mohamedradja en Jamaloedin hebben zich bij de N.P.S. aangesloten. De Hindoegroep blijft onder de oude naam V.H.P. voortbestaan. - De plantage Slootwijk is formeel aan het Welvaartsfonds overgedragen. - Tengevolge van het omslaan van een boot op de Suriname-rivier zijn dertien personen verdronken. - 331 leden van de Ned. Hervormde gemeente hebben een request ingediend, waarin om het intrekken van het ontslag aan ds. Bijleveld wordt gevraagd. - De rechtsschool is onder directie van mr. M. de Groot heropend. - De reis van minister Götzen naar Suriname is in verband met de Nederlandse regeringscrisis opgeschort. - De uitgifte van het ochtendblad Reveille is tot nader bericht gestaakt. - Het blad De Surinamer, dat vroeger drie maal per week verscheen, verschijnt thans dagelijks.

W.

Kroniek der Nederlandse Antillen

Kabinet

De drie delen des Rijks zoeken naar drie kabinetten. Het Moederland, Suriname en de Nederlandse Antillen zijn, gedrieën en elk voor zich, op zoek naar een regering. De drie premiers: Nederlands Drees, Suriname's de Miranda, Antillië's Debrot zijn - nu wij deze kroniek schrijven gaan - demissionair. En in alle drie delen is op dit ogenblik, de politieke atmosfeer vol van gerucht en even vol van geruchten. Het vierde Antillische C.A.B. moet worden samengesteld na de voorgaande: Statius Muller, Gomez, Debrot. Geruchten vermelden, mogelijkheden opperen, namen die genoemd worden zwart-op-wit herhalen, het heeft weinig nut. Alleen moge de vraag gesteld worden: wat zal het worden? een politiek kabinet? een nationaal overkappend C.A.B.? Het zal niet gemakkelijk zijn. Want Gomez' N.V.P. en Jonckheers D.P. zitten elkaar op de hielen met de twee K.V.P.-ers en de C.O.P.-er in de balans en op de wip. Maar dan de acht (onderling zéér verdeelde) Arubanen nog en de éne Bonariaan plus de Bovenwinder. Principieel-politieke lijnen zijn niet zeer duidelijk. Persoonlijke en eilandelijke antipathiën des te duidelijker. Voor een Staatsman een doolhof. Voor de toeschouwer een wirwar. De welgemeende wens: „moge het algemeen Antillisch belang overwegen" is gemakkelijker neergeschreven dan in de praktijk gebracht. De Gouverneur die de formateur moet aanwijzen, staat voor een zéér ongemakkelijke taak. Die formateur voor een nóg moeilijker.

Naklank

Nu alle belangstelling dáárop geconcentreerd is, moge een schrille verkiezingsnaklank hier dan nog verder na-klinken. Zij behoort tot de verkiezingsfolklore. Men mag haar als anecdotisch zien, of als louter - humoristisch - of (ieder naar zijn aard) als tragi-komisch, of alléén maar tragisch, doch in ieder geval is het te schilderachtig om het geheel te laten verzinken in de mist der tijden en de mildheid der vergetelheid. Ziethier derhalve wat wij in Beurs- en Nieuwsberichten lazen:

Op 22 September 1949 dienden de leden E. Jonckheer, Mr E. C. Henriquez en Mr I. C. Debrot bij de Staten van de Nederlandse Antillen een voorstel in tot het houden van een enquête naar het eventueel bestaan van z.g. knokploegen bij enige Antilliaanse politieke partij (gewisselde stukken zittingsjaar 1949—1950-15).

Op dit voorstel werd op 13 October d.a.v. een Voorlopig Verslag uitgebracht. In de op die dag gehouden openbare vergadering werd tot de instelling van een enquête, als voorgesteld, besloten.

De commissie bestond, na een kleine wijziging uit de leden Mr I. C. Debrot, E. Jonckheer, Ch. E. W. Voges en E. C. B. Bartels Daal, C. D. Kroon en M. F. da Costa Gomez, terwijl bepaald werd, dat het onderzoek binnen 6 maanden moest zijn afgelopen. In dit tijdsverloop heeft de commissie 8 maal vergaderd en 6 personen verhoord t.w. de heren J. E. Irausquin (oud-voorzitter der Staten), Mr J. J. A. Ellis, procureur-generaal, Mr L.C.Kwartsz, gezaghebber van Aruba, J. H. A. Eman, X. H. Ch. M. Krugers, gezaghebber van Bonaire, en G. J. Botterweg, hoofdcommissaris van politie.

Uit de verschillende verklaringen is komen vast te staan, dat de procureur-generaal het in Mei-Juni 1949 nodig heeft geoordeeld een speciale koerier — de heer Botterweg — met bepaalde inlichtingen naar de gezaghebber van Aruba te zenden. Op grond van de verkregen inlichtingen heeft de gezaghebber het nodig geoordeeld, daar deze verband hielden met de veiligheid van de persoon van de heer Irausquin, deze bij zich te laten komen.

Pogingen van de commissie om hieromtrent meer te weten te komen o.m. wat deze inlichtingen inhielden enz. leidden tot geen resultaat, daar de betrokken ambtenaren zich allen beriepen op het verschoningsrecht, bedoeld in artikel 17 der Enquête-regeling.

De procureur-generaal (Mr J.J.A.Ellis), de gezaghebber van Aruba (de heer Mr L. C. Kwartsz) en de commissaris van politie op Curaçao (de heer G. J. Botterweg) hebben uit hoofde van hun functie verklaard, dat zij van mening zijn, dat er geen knokploegen in de zin van de definitie, waar deze commissie zich aan had te houden, bestaan.

* * *

Hier volgen dan enkele vragen en antwoorden door de Enquêtecommissie gesteld.

Aan de Heer **J. E. Irausquin**, oud-voorzitter der Staten werd o.a. gevraagd:

Vraag: Wat is de directe aanleiding geweest van Uw mededeling in een openbare vergadering van de Staten, dat U zich bedreigd gevoelde? **Antwoord:** In Mei/Juni 1949 ben ik bij de heer Mr L. C. Kwartsz, die toen optrad als gezaghebber van Aruba, ontboden. Deze deelde mij mee, dat de Procureur- Generaal hem een speciale koerier had gezonden om mij ervan in kennis te stellen, dat in het Cas di Pueblo besloten was mij met alle mogelijke middelen weg te werken, zo nodig met behulp van een knokploeg. De gezaghebber heeft mij bij die gelegenheid aangeboden een vergunning tot het bij mij dragen van een vuurwapen te geven. Als bankdirecteur had ik echter reeds zo'n vergunning. Van dat ogenblik af heb ik echter steeds een revolver bij mij.

Vraag: Heeft U ooit iets van een bedreiging gemerkt? **Antwoord:** Neen. Wel heb ik gehoord, dat Henny Eman gezegd heeft, dat hij een paar van zijn mensen zoals Juan Bajuchi en Pedrito Boelpees op de heer Croes en mij zou loslaten. Men heeft mij dit verteld, persoonlijk heb ik dit niet gehoord. Ik kan niet zeggen, dat ik ben lastig gevallen. Wel is een keer, toen ik mij op Curaçao naar een openbare vergadering begaf uit een groep mensen, die op een hoek stonden, geroepen: „Irausquin! Cohé".

Aan de Heer Mr J. J. A. Ellis, proc.-generaal:

Vraag: Is U iets bekend van het bestaan op een van de eilanden van z.g.n. knokploegen? **Antwoord:** Mij houdend aan de definitie, die de Staten van het begrip „knokploeg" in hun brief van 28 September 1949 hebben gegeven, moet ik deze vraag ontkennend beantwoorden.

Vraag: Is er enige aanwijzing omtrent intimidatie of het plegen van geweld tegen leden van een politieke partij, uitgaande van een andere partij? **Antwoord:** Uitgaande van een partij niet, wel is optreden, met geweld gepaard gaande, voorgekomen.

Vraag: Was daarbij het vooropgezette doel om geweld te plegen? **Antwoord: Ja. Zo hebben op 20 Maart 1949 op Aruba geweldplegingen plaats gevonden tegen een aantal personen. Een vijftal automobielen, waarin enkele tientallen mensen gezeten waren, reed op Aruba door de buiten-**

districten. Verschillende van de meerijdende personen hebben toen zich aan gewelddadigheden schuldig gemaakt. Zo werd aangifte gedaan door zekeren Victor Croes, lid van de U.N.A., dat hij met stenen werd bekogeld, terwijl hij in de tuin van zijn huis stond op Sta. Cruz. Croes liep zijn woning in en werd daar door enkele van de mensen achtervolgd. Hij kreeg een slag tegen het achterhoofd, waardoor hij bloedend werd verwond. Hem werden daarna de voeten gebonden. Enkele omstanders riepen: Mate! Anderen riepen: Ban mare tras di auto pa nos lastre. Croes werd daarna aan zijn voeten uit de woning gesleept. De vrouw van Croes en een buurman hebben toen geïnterveniëerd, waarna men hem met rust liet. Croes had vier gekneusde ribben, vele bloedingen, fractuur en dislocatie van de neusbeenderen, inkraken van enkele tandkassen en fracturen van enkele tanden. Een aantal personen werd onmiddellijk in hechtenis genomen. Verschillende dezer personen werden vervolgd en veroordeeld.

* * *

Vraag: Behoorden V. Croes en de verdachten tot een bepaalde politieke partij? **Antwoord:** Croes was lid van de U.N.A., de anderen van de A.V.P.

Vraag: Zijn U nog andere gevallen bekend? **Antwoord: Een zekere Pedrito Boljepees, wiens werkelijke naam is Pedro Pablo Boekhoudt, is op de verkiezingsdag, 17 Maart 1949, met een paar vrienden in een auto gereden naar een pakhuis, alwaar die dag de U.N.A. bureau hield. Aldaar stond Willem Wernet met nog enkele U.N.A.-leden. Wernet had een machete in de hand. Boekhoudt stapte uit de auto. Zowel Boekhoudt als de anderen, die in de auto zaten, hadden stukken electrische kabel bij zich. Boekhoudt heeft toen Wernet uitgenodigd de machete weg te leggen en naar buiten te komen. Hij heeft hem daarbij toegevoegd: Wetchi bo no ta scapa nos. Nos mester kibra bo smoel". Boekhoudt gaf ten overstaan van de politie op, van Henny Eman opdracht te hebben gekregen de straten en wegen te controleren om te zien, dat de politieke tegenstanders daarop geen beledigingen tegen de A.V.P. zouden kladden, en als die mensen met hen wilde vechten, dan moesten zij maar terugslaan. Ter zake van dit feit werd Boekhoudt bij verstek veroordeeld bij vonnis van 10 Februari 1950 - tot 1 jaar gevangenisstraf voorwaardelijk met drie jaren proeftijd ter zake van het misdrijf van: „Het iemand met zware mishandeling bedreigen".**

Tegen deze zelfde Boekhoudt werd nog een strafzaak aanhangig gemaakt als volgt:

Zekere Luidens, lid van de U.N.A., kreeg in zijn winkel waar hij een propagandabord voor de U.N.A. had opgehangen, op 21 Maart 1949 bezoek van Boekhoudt. Na een woordenwisseling heeft Boekhoudt hem achterover op de grond geduwd en hield hem tegen de grond gedrukt. Boekhoudt trachtte een breekijzer, hetwelk Luidens in de hand had, van hem af te pakken doch werd hier in verhinderd door interventie van anderen. Boekhoudt werd in eerste aanleg bij verstek veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf, welk vonnis in verzet werd bevestigd. In appel verminderde het Hof deze straf tot twee maanden gevangenisstraf ter zake van het misdrijf van „Mishandeling", vonnis van 1 November 1949.

* * *

Vraag: Dit zijn alle zaken, die op Aruba zijn voorgevallen. Is er niets op Curaçao en Bonaire gebeurd? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Is U iets bekend van moedwillige ordeverstoringen? **Antwoord: Die zijn er op bijna elke vergadering, waarvan ik zou kunnen noemen:**

1. De heer Kroon is eens door een steen aan het hoofd verwond; dader onbekend;

2. In een café op St. Michiel is eens onder leiding van een zekere Frank de Castro van de D.P. door ongeveer 200 lichtelijk aangeschoten personen besloten een vergadering van de N.V.P. te verstoren, hetgeen echter voorkomen is kunnen worden.

Vraag: Er is nog al eens gesproken over gebeurtenissen, die op Koraal Tabak zouden plaats vinden. Wat kunt U ons daaromtrent meedelen?

Antwoord: Ik heb hierover verklaringen van enkele personen. Het is bekend, dat op geregelde tijdstippen op Koraal Tabak mensen bijeen kwamen voor het houden van wandeltochten of gymnastische oefeningen. Van een opleiding tot een strijdorganisatie is niets bekend.

Vraag: Is er iets gebleken van een oefenen in het gebruik van wapenen? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Oefenen met stokken misschien? **Antwoord.** Evenmin.

Vraag: Heeft U het ooit nodig geoordeeld maatregelen te treffen om de heer Da Costa Gomez te laten beschermen? **Antwoord:** Ik beroep mij op meergenoemd artikel 17 der Enquêteregeling.

* * *

Vragen aan de Heer **Mr L. C. Kwartsz**, gezaghebber van Aruba:

Vraag: Kunt U bevestigen, dat U in Mei/Juni 1949 de heer J. E. Irausquin bij U heeft ontboden om hem te waarschuwen, dat zijn persoon werd bedreigd en dat U hem bij dat onderhoud hebt aangeboden een revolver te mogen dragen? **Antwoord: Er is sedert reeds bijna een jaar verlopen, zodat ik de details ben vergeten. Bovendien leefden wij toen in een tijd van grote politieke spanning. Ik kan mij inderdaad herinneren de heer Irausquin bij mij te hebben ontboden, daar ik bepaalde inlichtingen had ontvangen, welke ik van belang achtte aan hem door te geven. Het onderhoud is niet schriftelijk vastgelegd. De heer Irausquin had vergunning voor het dragen van een vuurwapen, doch die was, naar ik meen, door de oorlog vervalllen.**

Vraag: Is het waar, dat de inlichtingen, die U aan de heer Irausquin hebt doorgegeven, U via een speciale koerier van de Procureur-Generaal zijn gebracht? **Antwoord:** Namens de Procureur-Generaal is een speciale koerier bij mij gekomen - ik meen, dat het de inspecteur Botterweg was - om mij mee te delen, dat bij de politie inlichtingen waren binnengekomen, dat een groep personen zo boos op de heer Irausquin was, dat hij zich van de A.V.P. had gedistancieerd, dat zij hem, als pogingen om hem weer over te halen zouden mislukken, zouden afstraffen.

Vraag: De boodschap, die U per speciale koerier van de Procureur-Generaal had ontvangen, stond dus in direct verband met de persoon van de heer Irausquin? **Antwoord: Ja.**

Vraag: Is U gezegd, dat het besluit om de heer Irausquin af te straffen, in het Cas di Pueblo is genomen? **Antwoord:** Dat kan ik mij niet meer herinneren.

Vraag: Heeft U tijdens het onderhoud met de heer Irausquin het woord „knokploeg" gebruikt? **Antwoord:** Zeer waarschijnlijk niet, want ik geloof, dat dat woord eerst later in gebruik is genomen. Ik heb echter tientallen malen een onderhoud met de heer Irausquin gehad en daarbij zal het woord zeker wel zijn gebruikt.

Vraag: Is U iets bekend van het bestaan van een knokploeg op Aruba? **Antwoord: Overeenkomstig de definitie van het begrip „knokploeg", zoals de Staten die in hun brief van 28 September 1949 no. 106 hebben gegeven, is daar officieel niet van gebleken.**

* * *

Vragen aan de Heer J. H. A. Eman, op 4 Mei 1950.

Vraag: Is het U bekend, dat in Mei/Juni 1949 op Curaçao of Aruba bedreigingen geuit zijn tegen de heer Irausquin, daar een groep personen zo boos op de heer Irausquin waren, dat hij zich van de A.V.P. had gedistancieerd, dat zij hem, als pogingen om hem weer over te halen zouden mislukken, zouden afstraffen? **Antwoord:** Daar is mij niets van bekend.

Vraag: Is U er iets van bekend, dat het leven of de persoon van de heer Irausquin werd bedreigd? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Is het U bekend, dat de Gezaghebber van Aruba in Mei/Juni 1949 de heer Irausquin bij zich heeft ontboden, omdat een speciale, door de Procureur-Generaal gezonden bode de Gezaghebber had ingelicht, dat de heer Irausquin werd bedreigd? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Is U ook niet bekend, dat de heer Irausquin vergunning heeft gekregen om een revolver te dragen? **Antwoord:** Ik heb gehoord, dat Irausquin een revolver draagt.

Vraag: Is U bekend, dat in Uw partij besloten is één of meer personen, behorende tot een andere politieke partij af te straffen? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Is U bekend, dat een zekere Boekhoudt van U opdracht heeft gekregen toe te zien, dat de straten en wegen niet door politieke tegenstanders met beledigingen tegen de A.V.P. zouden worden beklad? **Antwoord:** Ja. Boekhoudt is iemand van mijn lijfwacht, daar ik vrees had voor Irausquin.

Vraag: U spreekt daar van lijfwacht, is dat in de zin, zoals de Staten een knokploeg bedoelen? Antwoord: Zoiets bestaat bij ons niet.

Vraag: In Maart 1949 is een zekere Victor Croes, lid van de U.N.A. gemolesteerd door een aantal leden van de A.V.P. Geschiedde dit in opdracht? **Antwoord:** Neen. Dat waren uitspattingen van enige dronken mensen.

Vraag: Heeft U zich ooit door een andere partij bedreigd gevoeld? **Antwoord:** Neen; ik heb mijn lijwacht, daar er vaak ordeverstoringen op politieke vergaderingen plaats vinden.

Vraag: Draagt U een vuurwapen bij U? **Antwoord:** Neen.

Vraag: Was het gebeurde op Dakota te voren georganiseerd? **Antwoord:** Neen.

* * *

Vragen aan de Heer G. J. Botterweg, hoofdcommissaris van politie, op 6 September 1950.

Vraag: Hoe luidde de opdracht van de Procureur-Generaal, toen U namens deze als speciale koerier naar de Gezaghebber van Aruba in Mei/Juni 1949 werd gezonden? **Antwoord:** Ik herinner mij dat vrij vaag en zou er een slag naar moeten slaan. Ik had van de Procureur-Generaal opdracht naar Aruba te gaan om daar bepaalde dingen met de gezaghebber te bespreken. Die opdracht was toentertijd geheim.

Vraag: Bent U nog verplicht tot geheimhouding? **Antwoord:** Ja. Ik heb hierover vanmorgen nog net met de Procureur-Generaal getelefoneerd.

Vraag: U beroept zich dus op het verschoningsrecht? **Antwoord: Ja.**

Vraag: De heer Kwartsz heeft verklaard, dat U bij hem bent gekomen om hem mede te delen, dat bij de politie inlichtingen waren binnengekomen, dat een groep personen zo boos op de heer Irausquin was, dat deze zich van de A.V.P. had gedistancieerd, dat zij de heer Irausquin, als pogingen om hem weer over te halen zouden mislukken, zouden afstraffen. Is dat zo? **Antwoord:** Dat klopt.

Vraag: De Procureur-Generaal en de heer Kwartsz als Gezaghebber van Aruba hebben uit hoofde van hun functie verklaard, dat zij van mening zijn, dat er geen knokploegen in de zin van de definitie, waar deze commissie zich aan heeft te houden, bestaan. Wat is hierover Uw mening? **Antwoord:** Ik ben dezelfde mening toegedaan.

Vraag: Gebleken is, dat indertijd een aantal personen is gehoord in zake gebeurtenissen, die op Koraal Tabak plaats vonden. Wat is U daarvan bekend? **Antwoord:** Dat zou ik in het archief moeten nagaan. Wel kan ik zeggen, dat het resultaat in verband met de definitie, wat onder knokploegen moet worden verstaan, negatief is geweest.

Vraag: Is er iets gevonden, dat reden tot het instellen van een strafvervolging gaf? **Antw.:** Neen.

Belangrijk

Bij zijn heengaan als Voorzitter van het Hof van Justitie heeft Mr F. A. Jas een rede gehouden, waarin hij belangwekkende dingen heeft te berde gebracht. Die mogen in het politiek geraas niet verloren gaan, want zij verdienen in zéér hoge mate de aandacht. Grote belangen zijn er bij betrokken.

Mr Jas zeide o.a.: dat hij van mening is, dat de rechtsbedeling, zoals die bij de interim-regeling is vastgesteld, geen waarborgen biedt voor een onafhankelijke rechtsspraak. Hij betreurt het dat benoemingen „gehoord de Gouverneur" zullen geschieden, niet omdat hij enig wantrouwen heeft in de Gouverneur, maar omdat de mogelijkheid tot infiltratie van politieke invloeden bij benoemingen in de rechterlijke macht uit den boze is. Ook de tegenwoordige wijze van benoeming door MINUOR is niet de juiste. Niet omdat spr. geen waardering zou hebben voor de Minister en ambtenaren van dat Ministerie, maar omdat naar zijn overtuiging het enige Ministerie, dat belast kan worden met deze benoemingen, het Ministerie van Justitie is. De tegenwoordige Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen is oud-Minister van Justitie, waaruit men begrijpen zal dat spr. geheel onpersoonlijk is.

Hetzelfde van wat hij gezegd heeft over de benoemingen van de rechters geldt in nog sterker mate voor de benoeming van de P.G., die helaas is overgebracht naar de Regeringsraad en die daardoor geheel in de politieke sfeer is geraakt. Weliswaar wordt gesproken van overleg met de Gouverneur als orgaan van de Kroon, doch wanneer een machtige politieke groep aan het bewind is zal zij zeker niet door dit overleg van haar plannen afzien.

Aan het recht van gratie is ook getornd. Dit is gelegd in handen van de Gouverneur als hoofd van de landsregering. Na de vervolging door het Openbaar Ministerie, dat niemand naar de ogen moet zien en de rechtsspraak door het Hof, dat onafhankelijk dient te zijn, wordt de executie van het vonnis in handen gelegd van de Gouverneur, die als hoofd van de landsregering een politieke figuur is. Het recht van gratie wordt hiermede verplaatst naar de Nederlandse Antillen. In plaats van de beeltenis neer te halen van H. M. de Koningin, in wier naam recht gesproken wordt, zou men beter doen in den vervolge dan recht te spreken in naam van de Gouverneur als hoofd van de landsregering. Ik hoop, zo besloot mr Jas deze met grote klem uitgesproken woorden, dat ik het niet zal beleven.

In de Nederlandse Antillen, zo vervolgde spreker, is zich aan het ontwikkelen een instituut van personen, die min of meer onkwetsbaar zijn. Hij spreekt de hoop uit, dat hij het te somber heeft ingezien en dat de resultaten zijn woorden zullen beschamen. Ten slotte roert hij het vraagstuk van de cassatie aan. In 1933 als P.G. heeft hij gesproken over de noodzakelijke uitbreiding van het recht van cassatie. Als substituut-griffier van de Hoge Raad had hij de opdracht een ontwerp-cassatie-besluit te vervaardigen voor de Kolonie Curaçao. Hij heeft toen overleg gepleegd met de oud-Vice-President van de Hoge Raad mr A. H. Bos. Onder diens leiding is het cassatie-besluit 1937 tot stand gekomen. Zoals nadien na verschillende adviezen gewijzigd. Het was een merkwaardige gewaarwording voor spreker dit besluit waaraan hij zelf heeft medegewerkt, terug te krijgen ter beoordeling.

Spr. is echter niet zeer enthousiast om

zich over de mogelijkheid van cassatie uit te spreken, niet omdat hij vijandig staat tegenover het ontwerp, waarin hij zelf een aandeel heeft gehad, maar wegens de gewijzigde omstandigheden. De wettelijke gelijkstelling gevonden in het Instituut van Cassatie en het Concordantie-artikel in de staatsregeling is een gedachte die zichzelf heeft overleefd, het is daar blijven staan als een reminiscentie uit de Koloniale verhoudingen, een dood artikel, en in de Interim-Regeling een versterkte dode.

De eenheid van recht en de eenheid van rechtsbedeling moeten berusten op het bewustzijn van het belang dat deze streken zien in het voordeel van het oude Nederlandse rechtsstelsel en dan zal ook cassatie mogelijk zijn. Zonder dit bewustzijn blijft het een dode letter.

Spr. besloot zijn denkbeelden over de cassatie met de vurige hoop uit te spreken dat toch de eenheid van recht met Nederland gewenst zal blijven door de Antilliaanse bevolking.

Diversen

„De Staatkundige Emancipatie van de Nederlandse Antillen" is een nuttig overzicht van de jongste staatkundige geschiedenis, samengesteld door de Vertegenwoordiger der Nederlandse Antillen in Nederland, de heer M. P. Gorsira en uitgegeven bij de Staatsdrukkerij; een nauwelijks misbaar boekje voor allen die in deze materie belangstellen....; Ook „De Nederlandse Antillen" moogt ge niet missen, een boek met vele prachtige foto's en een zeer leesbare tekst door de meesterfotograaf Willem van de Poll en uitgegeven door de nijvere Van Hoeve te 's Gravenhage, een goed bezit voor wie die zes goede eilandjes liefhebben...; het ochtendblad Today wordt thans geëxploiteerd door Beurs- en Nieuwsberichten....; Aruba Times (evenals de Arubaanse Courant op Curaçao gedrukt.... o, separacion!) is dagblad geworden....; het ochtendblad De Morgenster heeft een nieuwe directeur gekregen: praktizijn H. Nijman, de man die indertijd directeur was van Beurs- en Nieuwsberichten....; Boletin Commercial daarentegen wordt per advertentie te koop aangeboden door de erven van wijlen zijn befaamde directeur-hoofdredacteur M. M. (Sjon Momon) Pinido; een merkwaardig dagblad, dat nooit meer dan enige honderden exemplaren oplaag heeft gehad en een soort huis-orgaan was van de oude Joodse families van Curaçao; het heeft een traditie die meer ligt in de sfeer van complimenteuze hoffelijkheid dan van actuele nieuwsvoorziening; zijn rubriek Personales y Sociales vormt een wonderlijke attractie op zich zelve....; Norman Mendez Chumaceiro, bekende figuur op Curaçao, vierde zijn Zilveren feest bij de firma S. E. L. Maduro & Sons; voor al zijn goede werken werd hij, terecht, hartelijk gehuldigd....; Violist Jacob van der Woude concerteerde met succes, op Aruba en Curaçao....; Piet Würtz werd gehuldigd omdat hij tien jaar de belangen van de firma Maduro op Aruba heeft behartigd....; het Curaçaose Museum is verrijkt met een zeewateraquarium....; Curaçao heeft een vrolijke Carnavalsviering gehad....; hoofdbrievenbesteller J. C. Daal werd onderscheiden met de zilveren medaille van de Oranje Nassau....; de Dominicaanse vice-consul op Curaçao J. A. Lendor is vervangen door P. F. Peix....; de Curaçaose Hypotheekbank heeft zijn 75-jarig bestaan gevierd....; Statenlid P. van der Hoeven is afgetreden als redacteur van het weekblad Curaçao en vervangen door mej. D. Ensing....; de opening van de nieuwe Lago-winkel was een gebeurtenis voor Aruba....; voor de Gouvernementsleergang in het Papiament op Curaçao (docenten: J. R. Quast, E. R. Goilo, G. P. Jansen) bestaat grote belangstelling...; het Wit-Gele Kruis op Curaçao gaat nu ook de Gezinszorg ter hand nemen....; de Mexicaanse pianist Alejandro Vilalta gaf een concert op Curaçao....; Columbia zond een nieuwe Consul-Generaal naar Curaçao Alberto Aguayo....; het „Coöperatief Bouwbedrijf Bonaire" is opgericht....; de Curaçaose Handel Maatschappij heeft een boekje uitgegeven van haar geschiedenis....; De Toeristencommissie van Curaçao gaf een prachtige nieuwe folder uit, een kunstwerkje op zich zelf....; „Moria" is de naam van de pas opgerichte Joodse school voor Godsdienstonderwijs en Cultuur op Curaçao....; Tito Guizar, de beroemde Mexicaanse zanger is op Curaçao opgetreden....; de aanwezigheid van minister van Schaick leidde tot allerlei berichten en commentaren in de pers. Wachten wij op het (verhoopte) resultaat....; de Curaçaose Voetbalbond treft voorbereiding ter viering van zijn 30-jarig bestaan....; J. H. P. Schrils, bekende figuur op Curaçao, man van grote verdiensten, is overleden....; er was een belangrijke Postduiven tentoonstelling in Curaçao's Cultuurcentrum....; met het toeristenbezoek gaat het goed op Curaçao, vele schepen met vele honderden bezoekers doen vele dollars in Heren- en Breedestraten neerdalen. **EL.**

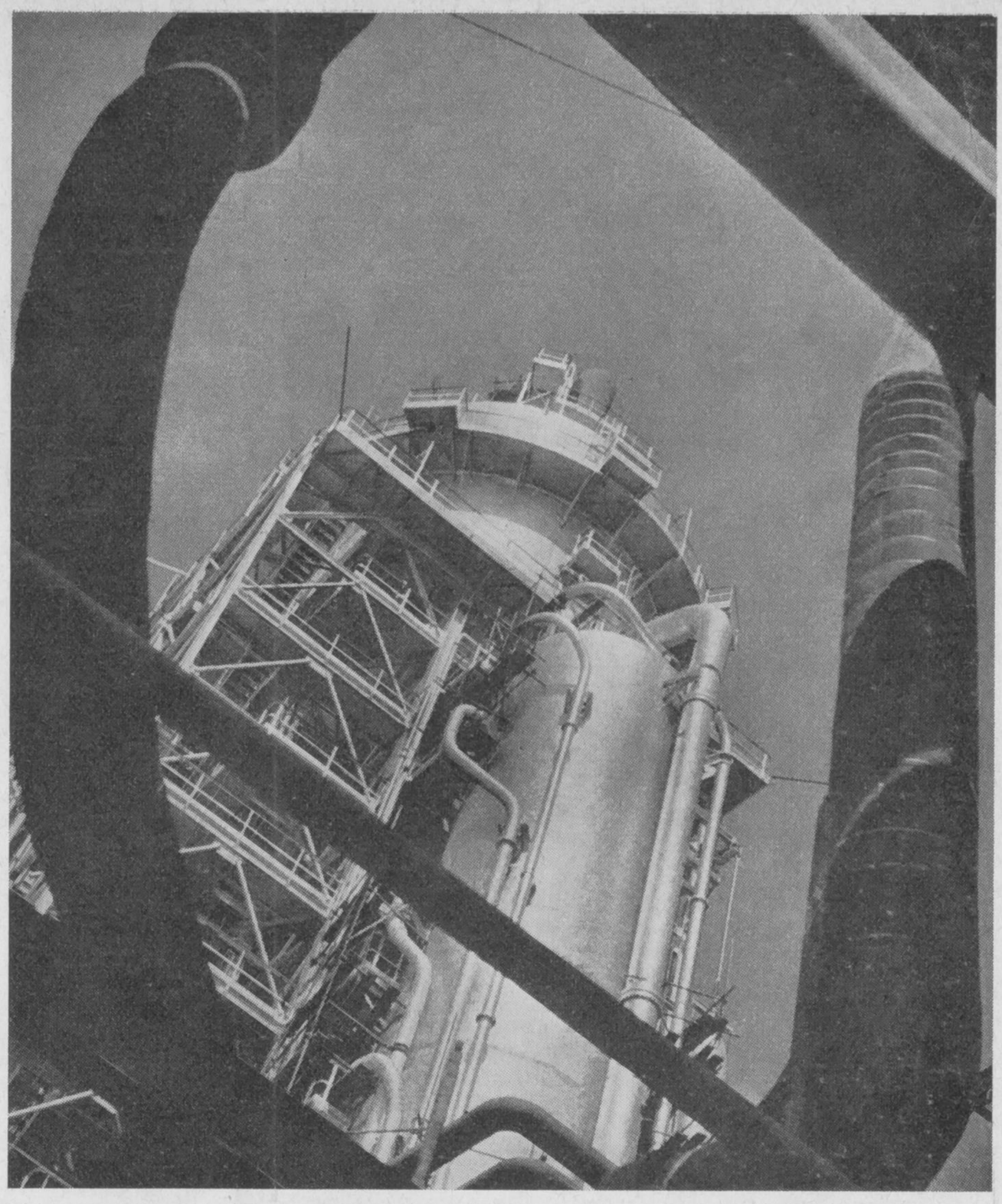

„Dynamische schoonheid" noemde Van de Pol deze foto van de Petroleumbedrijven op Curaçao.

VERENIGINGSNIEUWS

AFD. APELDOORN. - Onze leden en belangstellenden delen wij mede, dat op Dinsdag 6 Februari a.s. de Heer J. B. de Wilde, sinoloog, naar Apeldoorn komt om te spreken over: „De communistische beweging in Oost-Azië". De lezing zal ditmaal plaats vinden in de grote zaal van Hotel „La Bordelaise", Hoofdstr. 176, zij-ingang, en des avonds om acht uur beginnen. Tevens doe ik een beroep op hen, die nog niet contribueerden, nu de contributie 1951 te voldoen. Mag ik op U rekenen? Bij voorbaat dank voor Uw medewerking.

AFD. BERGEN OP ZOOM. - Op 15 December j.l. hield Drs. P. Creutzberg zijn lezing over Suriname, welke evenals elders, ook hier een goed succes was. Op onze 4e ledenavond (5 Januari) vertoonde de Heer J. Boomsma uit Middelharnis ons circa 150 prachtige kleurenfoto's uit Indonesië, gemaakt in 1948 tijdens een reis voor de Niwin van Sumatra tot Nieuw-Guinea. Het was een genot naar deze prachtige foto's te kijken, welke werden toegelicht door een vlot praatje.

AFD. HAARLEM. - Op 5 dezer hield de heer J. B. de Wilde voor onze afdeling een lezing over het opdringend communisme in Azië. Het was een bijzonder interessante voordracht en daarom viel te meer te betreuren dat de opkomst ongewoon gering was. Het is alsof men maar liever de ogen voor de beangstigende realiteit sluit en men geeft blijkbaar de voorkeur aan filmavonden e.d., waarbij men zich in het verleden kan terugdenken toen de „Pax-Neerlandica" het leven in Indië nog niet tot een kwelling maakte.

AFD. GRONINGEN EN OMMELANDEN. - Op Maandag 15 Januari had, na een korte causerie, waarin de heer Boersma als vertegenwoordiger van de Kon. Rotterdamsche Lloyd N.V. op een geestige manier ons vele bizonderheden vertelde, de vertoning plaats van de bouwfilm van het m.s. „Willem Ruys". Deze populair-technische film, met toelichting en muziek op de geluidsband, gaf ons een beeld van de wording van dit zo prachtige

zeekasteel, dat een grote aanwinst voor de Nederlandse Koopvaardijvloot is. Na de pauze werd nog een kleurenfilm over „Bali" afgedraaid, eveneens met tekst en muziek op de geluidsband. Ook deze film viel zeer in de smaak van de zo talrijke toeschouwers. Bij de opening deelde onze voorzitter o.a. mee, dat bij de actie voor de werving van nieuwe leden, Mevr. M. Vegt-Kunst uit Haren het tot het cijfer 11 heeft mogen brengen. Hij feliciteerde Mevr. Vegt met dit behaalde succes en voelde zich gelukkig haar een boekwerk te mogen overhandigen als dankbetuiging voor hare medewerking. Een van de aanwezigen deelde mede, dat de heer Feith zelf 15 nieuwe leden had aangebracht. Hier ging de voorzitter niet nader op in, alleen verzocht hij met de werving te willen doorgaan.

Tentoonstelling. Van 18 Februari t/m 11 Maart zal in het Kunstlievend Genootschap „Pictura" te Groningen een tentoonstelling worden gehouden van Tekeningen, Schilderijen en Kunstnijverheid van „Oost en West". De tekeningen en schilderijen werden door de heer J. Bolling tijdens zijn diensttijd in Indië vervaardigd. Het Indisch Instituut te Amsterdam, zowel als het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden zullen aan „Pictura" een aantal Kunstvoorwerpen voor deze expositie in bruikleen afstaan, terwijl ook van particuliere zijde hiervoor toezeggingen zijn gedaan. Pictura hoopt door deze tentoonstelling de belangstelling voor de Gewesten Overzee te doen vergroten.

Afd. AMERSFOORT. - Voor de leden van onze afdeling van „Oost en West", die van de Nederlandse Reisvereniging en die van „'t Nut" werd de 16e Januari de film vertoond, die de N.R.V. o.m. haar buitenlandse relaties aanbiedt. Hierin wordt in kleuren een indruk gegeven van het vele schoons, dat er in ons land te vinden is. De propagandist van de N.R.V., de Heer Kleine Staarmann, vertelde vooraf en tijdens de vertoning enkele bijzonderheden. Natuurlijk was het niet mogelijk alle bezienswaardigheden van ons land in deze ene film bijeen te brengen. Ook waren er enige concessies gedaan aan de „smaak" van de buitenlandse toeristen. De kleuren waren dikwijls heel mooi en men kreeg een goed beeld van ons bloemen- en waterrijk land, met z'n vele mooie plantsoenen, grachten en meren. Het duo Foletta zorgde met enige zangnummers voor een aardige afwisseling.

Afd. Middelburg. - Op 11 Januari hield Dr. J. Victor de Bruijn voor een stampvolle zaal een lezing met lichtbeelden over Nieuw-Guinea. Voor een zeer aandachtig gehoor schetste spreker hoe groot de mogelijkheden van dit grote onontgonnen land zijn en trof een vergelijking met de opbrengsten van de reeds gecultiveerde bodemrijkdommen van het Australisch deel van dit elland, dat een der grootste van de wereld is. Hij vertelde veel bijzonderheden over de Papoea en de talrijke lichtbeelden gaven een goed overzicht van de gewoonten en types van dit natuurvolk, dat volgens spreker een oprechte vriendschap voelt voor het Moederland. Wij kunnen deze lezing dan ook warm aanbevelen.

Het volgende nummer van „Oost en West" zal verschijnen op

ZATERDAG 3 MAART 1951

„Rigtersbleek"

KATOENEN EN
KUNSTZIJDEN
WEEFSELS
EFFEN, BEDRUKT
EN FANTASIE

N.V. RIGTERSBLEEK
v/h G.J. van Heek & Zonen
ENSCHEDE

PASAR

HET BRILLENHUIS H. VAN DER VEN — DEN BOSCH
KERKSTRAAT 30.
BRILLEN — GLAZEN — ETUIS — KIJKERS
COMPASSEN — LEESGLAZEN — LOUPEN

Op 20 Januari 1951 overleed te Limbricht (L.) de heer **K. VAN DER VEER,** in de leeftijd van 69 jaar. De crematie heeft plaats gevonden op 24 Januari 1951.

Limbricht, Dr. Molenstraat 6. H. B. v. d. VEER-JANSZ.

H. P. Gelderman & Zonen
N.V.

OLDENZAAL

FABRIKANTEN VAN :

RUWE-
GEVERFDE-
GEBLEEKTE-
EN BEDRUKTE KATOENEN-
RAYON-
EN RAYONVEZEL

Manufacturen

HBU HBU

MAAK ONZE BANK

tot uw bank

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
AMSTERDAM - DEN HAAG - ROTTERDAM

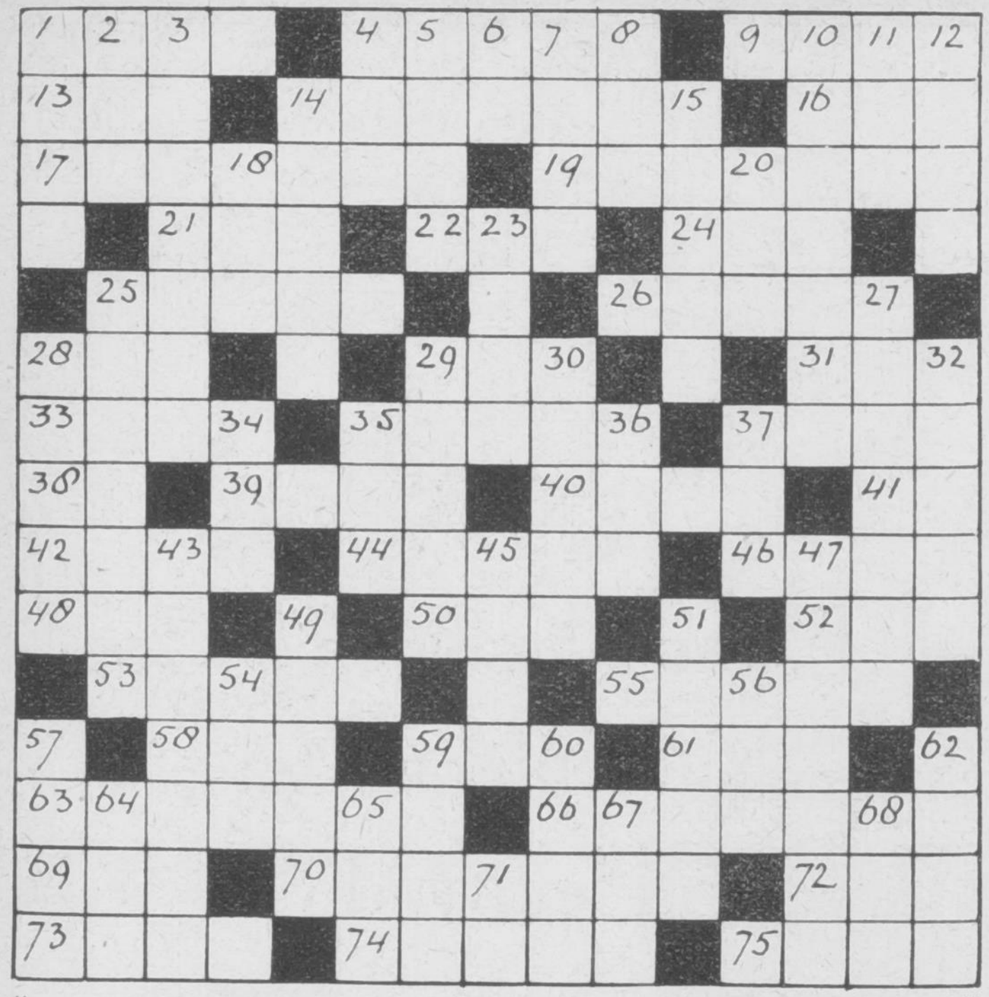

KRUISWOORD-PUZZLE No. 4

HORIZONTAAL:

1. Westindisch eiland
4. Lichaamsholte
9. Bijbelse berg
13. Vreemde munt
14. Spreekwoord
16. Insect
17. Verlichten
19. Geen sterveling
21. Vaarwel
22. Deel der eeuwigheid
24. Lijst
25. Nieuwsbron
26. Vulkaan op Java
28. Voorkeur
29. Opschudding
31. Brandstof
33. Moeite
35. Eilandje bij Nieuw Guinea
37. Droogplaats
38. Voornaamwoord
39. Indonesische drank
40. Vacht
41. Voorzetsel
42. Schuin toelopend
44. Plaats op Sumatra
46. Vrucht
48. Gewicht
50. Rivier op Nieuw Guinea
52. Opening
53. Versiersel
55. Wapen
58. Productiviteit
59. Badplaats
61. Lichaamsdeel
63. Nooddruft
66. Plaats op Java
69. Herkauwer
70. Rijnrots
72. Zelfkant
73. Heilige
74. Rivier op Borneo
75. Plek

VERTICAAL:

1. Stad in Midden-Java
2. Vlaktemaat
3. Heilige stad
4. Lied
5. Oever
6. Soortelijk gewicht
7. Slot
8. Vadsig
10. Uitstalling
11. Betalingsbewijs
12. Regelmaat
14. Werkend middel
15. Eiland bij Bantam
18. Gebergte op Creta
20. Insecteneter
23. Delfstof
25. Plaats op Java
27. Burcht
28. Hellegod
29. Vuurpijl
30. Plaats in Kediri
32. Krachtig
34. Hoop
35. Toiletartikel
36. Vreemde munt
37. Boom
43. Liederen
45. Samenleving
47. Bevallig
49. Projectiel
51. Bijbelse vrouwennaam
54. Pausennaam
56. Slede
57. Boomvocht
59. Geneesmiddelen
60. Telwoord
62. Landbouwwerktuig
64. Dans
65. Wild
67. Voegwoord
68. Ontkenning
71. Ambtshalve

1ste prijs *f* 10,—, 2de prijs *f* 5,—, 3de prijs *f* 2,50

Oplossing in te zenden vóór 20 Maart 1951 aan het Algemeen Secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag

OPLOSSING TWEEDE KRUISWOORD-PUZLLE.

HORIZONTAAL: 1. Balikpapan, 9. kamp, 12. Telakai, 13. eos, 14, la, 16. repel, 17. elk, 18. pr, 19. Ilp, 21. var, 22. hei, 23. sla, 24. peper, 26. Mansenam, 29. lor, 30. bon, 31. Aneta, 32. R.K., 34. Sibolga, 37. teer, 38. and, 40. gijn, 41. lak, 43. kei, 44. noen, 46. Talisai, 49. l.b., 50. Jeker, 52. iep, 53. pen, 55. Edelhert, 57. aster, 59. sen, 60. ore, 61. era, 62. kap, 64. t.l., 65. eng, 66. stulp, 68. Po, 69. fee, 70. reebout, 72. daad, 73. omkransend.

VERTICAAL: 1. Bali, 2. lt., 3. Ier, 4. kleverig, 5. Papar, 6. aker, 7. pal, 8. ai, 9. kok, 10. as, 11. Paramaribo, 13. Elisa, 15. Alp, 17. een, 18. plateel, 20. pel, 22. hanglip, 23. Sneek, 25. pos, 26. mol, 27. ent, 28. Oranjestad, 30. Bonaire, 33. knoedel, 35. bijt, 36. aas, 39. deken, 42. kapsalon, 45. nel, 47. Let, 48. iet, 51. Rhone, 54. nek, 56. erg, 57. Aruba, 58. rap, 61. eter, 63. pond, 65. eed, 66. Sek, 67. pus, 69. fa, 70. rm, 71. te.

1e prijs: Mej. W. G. M. Sikken, H. W. Mesdagstraat 32, Groningen.
2e prijs: Mevr. J. A. Engelen-Bosch, Wilhelminalaan 19, Vught.
3e prijs: K. van Oosten, Ch. de Bourbonlaan 28, Zeist.

3 Februari 1951 44e Jaargang No. 2

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging

OOST en WEST

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden

Algemeen Voorzitter: Ch. J. I. M. Welter
Algemeen Secretaris: Mr. L. van Son
Algemeen Penningm.: Mej. L. H. Krüger

*

De Koninklijke Vereeniging „Oost en West" streeft er naar over en weer kennis te kweken en belangstelling te vergroten in Nederland van Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen.
Dit doet zij door het houden van lezingen en filmvertoningen, zomede door het, onder redactie van het dagelijks bestuur, uitgeven van een geïllustreerd orgaan, waarin artikelen worden opgenomen, welke actuele vraagstukken, bovengenoemd streven betreffende, behandelen.

Zij omvat:

a. de Studiecommissie, gevestigd Javastraat 82, 's-Gravenhage, telefoon 111419, welke toezicht in de meest uitgebreide zin houdt op hier te lande studerende jongelieden van allerlei landaard afkomstig uit Indonesië en de Rijksdelen overzee; en
b. de commissie voor financiële steunverlening bij studie, welke jongelieden financieel steunt, die universitair onderwijs volgen en bij hun studie uitmunten.

De leden hebben gratis toegang tot alle door de afdelingen der vereniging georganiseerde lezingen en filmavonden, terwijl het officieel orgaan „Oost en West" hun eveneens gratis wordt toegezonden.

Redactie en Administratie: Dr. Kuyperstraat 5, 's-Gravenhage. Tel. 115936. Giro 14574.

Drukker: Schefferdrukkerij, Dordrecht.

Aanmelding voor het lidmaatschap — per kalenderjaar — kan geschieden bij het secretariaat van het hoofdbestuur, Dr. Kuyperstraat 5 te 's-Gravenhage, zomede bij het secretariaat van de afdelingen. De contributie bedraagt ten minste *f* 7,50 per jaar, terwijl zij die toetreden als lid na 31 October een contributie betalen van tenminste *f* 7,50, welke tevens geldt voor het volgende jaar. Indien vóór 1 December van het lopende jaar het lidmaatschap niet is opgezegd bij een der hoger gemelde secretariaten, wordt dit geacht stilzwijgend te zijn verlengd.
Donateurs minimum *f* 10,— per jaar.

Buiten het lidmaatschap om, is het mogelijk zich te abonneren op het orgaan van „Oost en West". Het abonnementsgeld bedraagt *f* 7,50 per jaar. Indien een abonnement niet is opgezegd 14 dagen vóór het einde van het jaar, waarover het abonnement loopt, wordt het geacht zonder meer te zijn geprolongeerd. Abonnementen kunnen op ieder tijdstip ingaan.

Advertenties: Alle gegevens worden op aanvraag gaarne verstrekt door „Bolijn", Internationaal Exploitatiebureau voor dagbladen en periodieken, Vondelstraat 11 D, Amsterdam. Telefoon: 81909.

Een historisch gegroeide traditie...

welke zich handhaafde tot de jongste dag. Na tafel, om negen uur, wanneer de atmosfeer behaaglijk is en weldadig:

EEN BOLS-LIKEUR.

Laat het Apricot Bols zijn, of Bols Crème de Cacao, of Bols Curaçao Triple Sec, of Cherry Bols.... iedere Bols-likeur is van onbetwistbare standing met een geheel eigen zacht aroma. Likeuren van wereldvermaardheid!

LUCAS BOLS Aº 1575

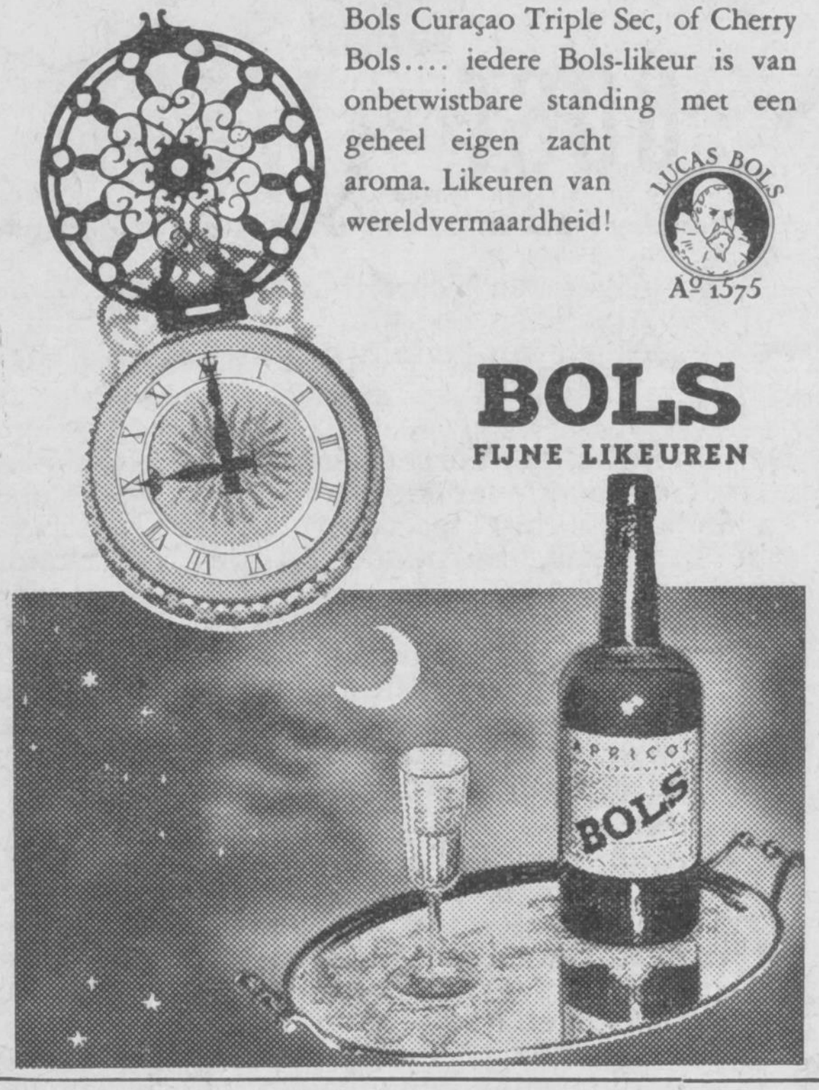

BOLS

FIJNE LIKEUREN

N.V.

P. F. van Vlissingen & Co's

Katoenfabrieken

Helmond

H. ten Cate Hzn. & Co.

N.V.

ALMELO

Katoenen- en Kunstzijden-

Manufacturen

CURAÇAOSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

CURAÇAO
AMSTERDAM

met eigen kantoren en agentschappen in het Caribisch gebied, is bereid haar 60-jarige ervaring dienstbaar te maken aan Fabrikanten van alle voor export in aanmerking komende grondstoffen, halffabrikaten en eindproducten.